

**De purgantibus, in secunda variolarum confluentium febre, adhibendis
epistola / [John Freind].**

Contributors

Freind, John, 1675-1728.

Publication/Creation

London : W. & J. Innys, 1719.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/bs35cuex>

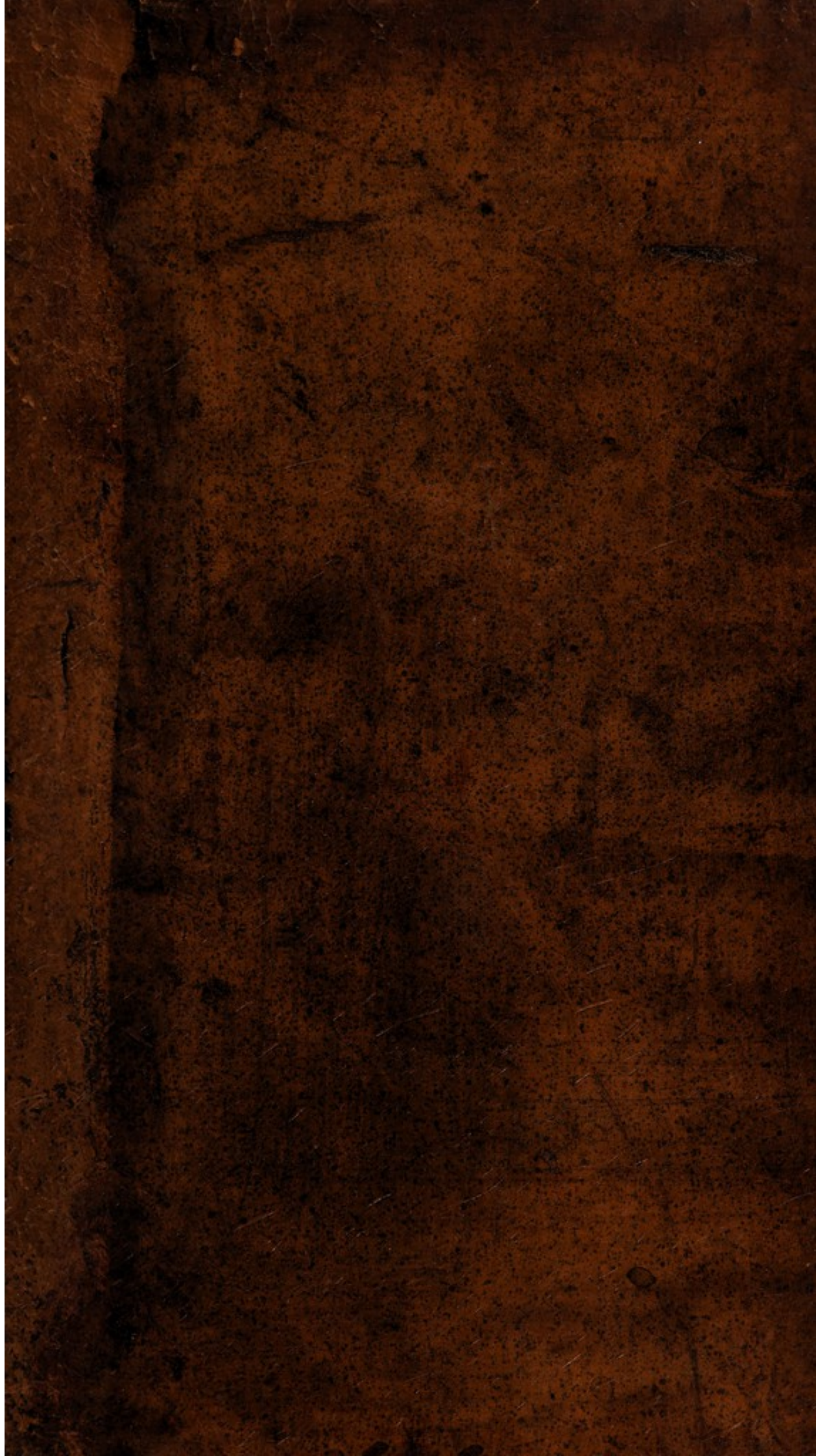
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

62450/B

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

FREIND, J.

Ay1

XXI₂

JOHANNIS FREIND, M. D.

DE PURGANTIBUS,

In Secunda Variolarum Conflu-
entium Febre, adhibendis

EPISTOLA.

LONDINI:

Impensis Gul. & Joh. Innys, in Area
Occidentali D. Pauli. MDCCXIX.

JOHANNIS FREIND, M.D.

DE PURGANTIBUS

In Secundo Variolarum Contagio
entium Febris adhibendis

EPISTOLA

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

MF

1770

CONDIT

Impressit G. J. Joh. J. in A. 1770
Occidentali B. 1770

Amicissimo, Clarissimoque Viro,

RICARDO MEAD,

JOHANNES FREIND, S.P.D.

ÆPENUMERO, Vir Amicissime, laudavi fortunas meas, sæpiusque sum laudaturus, quòd ab aliquot jam annis magna mihi tecum intercesserit necessitudo, studiorumque adeò in eâ, quam profitemur, arte quædam quasi conjunctio : nam, cùm in cæterâ vitâ, tum maximè in Medicinæ

munere fungendo, idem sentire atque idem judicare, res est longè jucundissima. Permagni quippe interest, cùm consilia Medica miscemus, consiliorum socium habere peritum artificem : neque hoc tantùm ad salutem ægrotantium instaurandam, sed ad eas molestias, quas, ut sunt res humanæ, nos ipsi in curatione morborum paulò magis difficili ferè experimur, leniendas. Quid quòd ij, qui in Medendi Scientiâ penitiùs eruditi atque instructi sunt, iidem à malis artibus abhorreant, omnique notâ illiberali reperiantur maximè immunes. Quippe cùm illecebris ita parum pateant, ut vel pravis hominum moribus fervire, vel eorum gratiam lenociniis aucupari nolint, nihil unquam à se aut ab honestate alienum, aut etiam dignitati suæ injurium fieri patiuntur. Quicquid enim existimationis famæque hoc obsequio partum est, id omnino imbecillum fore & caducum arbitrantur : tum autem rebus suis optimè consuli, tum veram gloriæ viam
iniri,

iniri, cùm scientiâ freti, cùm usu exerciti, cùm indecoras quascunque machinas dedignati, ipsi de se suâque, quam professi sunt, arte dignè sentire videantur.

Itaque qui in hâc, quemadmodum in illâ sive pingendi sive sculpendi disciplinâ cupit excellere, ingenium ad id, quodcunque persequi volunt, fictum quasi & accommodatum habeant necesse est : nemo enim, quantumcunque studij accesserit, medicus fieri potest, nisi & etiam quodammodo nascatur. Sunt quippe in hâc arte multa perobscura & recondita, multa impedita & subtilia, quæ nullis præceptis perfectè edoceri, nullâ explanatione plenè cumulatèque tradi possunt : ita ut, quamvis plurima ex scriptis Medicis, in quibus quidem versatissimus esse debet, hauserit Medicus, plura tamen sint ipsius judicio & perspicacitati relinquenda. Atque hoc quidem in nullâ re magis elucet, quàm in *pulsuum* varietate internoscendâ : quippe qui tactum hunc

eruditum habent, eum non ex magistrorum dictatis, sed ex diuturno usu, & vi quâdam acuminis proprii fluxisse sentiunt. Adeò nusquam aliàs æquè percipitur ac in medicis rebus, quid demum subtilitas ipsa naturæ valeat, & curiosa quædam in iudicando felicitas. Quid igitur? an ii, qui indolis levissimæ maximèque desultoriæ sunt, in hac scientiâ magni quid facere posse videntur, in quâ, non nisi multâ cum sagacitate, studioque acri & perpetuo, elicienda est aliqua rerum maximè difficilium conjectura? An ij, qui pingui minervâ præditi sunt, & tarditate ingenii laborant, ad hanc solertiam, quæ medentibus inesse debet, acquirendam satis idonei accedunt? an eos denique, in re, siqua est alia, reconditissimâ exquisitumque iudicium exigente, acutè cernere posse existimas, quos, si in cæteris rebus periculum feceris, communi sensu planè carere fatearis? Videmus tamen quotidie, ut multi, qui aliàs omni solertiâ vacui sunt, de rebus medicis iudicandi

candi intelligentiam se consecutos esse
jactitent : utque iidem propter id ipsum,
quòd hâc intelligentiâ indigeant, eum in
medendo, quem semel fortè arripuerint,
tramitem constanter persequantur, inque
eâdem quasi orbitâ, sine progressu aut
profectu ullo, consenescant.

Sed & hanc quoque experta est res
medica fortunam, ut, qui in aliis tum
disciplinis tum artibus, etiam illiberali-
bus, mediocre nomen adepti sint, ii re-
pente in principem medicorum ordinem,
invitâ naturâ, irruere præ se ferant. Sint
illæ sanè ad speciem perbellæ, atque cu-
riosæ ; quam verò affinitatem cum mor-
borum contemplatione, cum medendi
solertiâ habeant, haud facile est divinare.
Certè non aliam habent, quàm cum Juris
studio : at non repertus est adhuc quis-
quam Legum studiosus, qui unquam his
artificiis viam sibi ad forum muniri posse
somniaverit. Istæ scilicet iis, qui suas
in scenâ hâc nostrâ medicâ partes acturi
sunt, reservantur elegantix.

Hoc quoque in causâ fuisse existimo, cur nonnullis jam à seculis medicorum plurimi, quanquam & ingenio & eruditione satis valuisse comperti sunt, cogitationes tamen suas aliò contulerint, & in quâvis potiùs arte excelluerint, quàm in suâ : itàque excelluerint, ut ex iis permulti Historicos, Oratores, Poetas, in eâ ipsâ, quæ illorum propria est, scribendi facultate superârint. Maluerunt opinor, cùm iniquam de iis, qui medicinam professi sunt, hominum sententiam passim ferri perciperent, ad alia studia confugere ; quorum ope, uti animo suo sciendi avido liberiùs indulgere, ita semet magis populari gratiæ commendare liceret. Quasi verò in hâc nostrâ, quæcunque fuerit, supellectile non sit, quod acutissimum ingenium exerceat, quod discendi aviditatem expleat, quod totas hominis vires, quantæ eæ cunque demum fuerint, desideret.

Atqui hæc Medicinæ studentium querela sanè pervetusta est, & *Galen*i præcipuè

cipue ætate familiaris : is enim, qui insigni suâ cum laude, cum in cæteris disciplinis, tum in Medicis præsertim, haud mediocrem operam curamque consumpserat, non sine aliquâ indignatione queritur, * perplurimos suo tempore, vel mane salutando, vel vesperi comessando, vel aliam adulationis viam sectando, magni nominis medicos evasisse : literas verò artesque liberales ita parum Medico, uti tum invaluit vulgi opinio, profuturas putari, ut Fabri tum Lignarii tum Ferrarii, Sutores, Tinctores, † *Lintearii*, proprio Magisterio relicto, in Medicæ artis munera insiluerint : eos verò, qui pictoribus & unguentariis mixturas suas præparabant, etiam de primo loco certasse. Eâdem arrogantia, eodemque prope seculo *Thessalus* iste, Empiricorum audacissimus, quem idem *Galenus* || sub patre lanas carpente in *Textrina* educatum, atque inde *Lanificorum* elocutionem

---

* *Method. Medend. Præfat.*   † *Ibid.* || *Ibid.*

consecutum esse memorat, literarum omnium rudis, novam sectam condidit, damnatisque veterum omnium placitis, † & rabie quâdam in cæteros omnes invecus, se unum esse Medicum jactitabat; seque, hominem utcunque ex *Officinâ* repantem, sine arte, sine literis, Medicinæ formam universam uno libello posse tradere confusus est. Vulnera omnia, utcunque dissimilia, pari modo tractavit, * *unguinosa* scilicet & *glutinosa* imperans: multisque nugacissimis versuum millibus effusis, *duos* tantum esse in omni viciûs ratione morbos contendit, nempe fluxum & clausum: fortasse etiam, si paulò plus sapuerat, *duo* tantum remedia morborum omnium posuisset. Atque hic quidem error, quem vel puer, in simplicioribus disciplinis eductus, statim adverteret, eò insolentiæ *Thessalum* istum evexit, ut magnum & præclarum quid se invenisse putaret. Ita ferè homines

---

† *Plin. Hist. Nat. 29. 1.* * *Method. Medend. Lib. 6.*

inepti atque futiles, neque acumine ullo, neque authoritate valentes, in iis ipsis rebus gloriâ se & prædicatione efferunt, quæ cæteris omnibus risum movent.

Ne itaque Te avertant ab instituto sive medendi sive scribendi consilio scurrarum convitia : Tecum utique reputantem, Viris ingenio excellentibus hoc sæpe accidisse, & quidem sæpissime in hâc nostrâ quam sequimur viâ. Ita suum habuit *Harvæus Parisanum*, hominem futilissimum insulsissimumque : nec suus, quantulus is cunque fuerit, *Willisio* defuit *Meara*. Quin perge literatos omnes demereri, & quæ apud te premis, de *Variolarum* omni genere jam diu meditata, deprome tandem, ut intelligant omnes, quantâ in gratiâ atque pondere esse debeat, quantumque ab *Empiricorum* somniis distet, nullis innixa commentis, *Historia Medica*.

Interim sinas, ut ad id opus absolvendum hâc Te Epistolâ quasi provocem ; in quâ, ne in eam, quam Tibi relinqui velim

velim provinciam, incurrere videar, nihil de *Variolis* dicturus sum, nisi de earum *curatione* ; eâ præsertim, quæ, *secundâ* jam Febre invalescente, Medicinis *purgantibus* instituitur. Ad quam quidem curationem denuo explicandam libens accedo. Quippe cùm hoc purgandi institutum novum plerisque atque inauditum videretur, nonnullique ea, quæ de hâc re exposuimus, vel parum intelligerent, vel perversè interpretarentur, non malè credo merebor de meis popularibus, si in argumento tam gravi, à Medicis quidem prorsus intacto, maximè tamen ad salutem hominum pertinente, paulò quid amplius elaboraverim. Hujusce siquidem Medicinæ auxilio sanctissimè affirmo me multos sanitati restituisse, permultos à Te esse itidem restitutos satis scio. Sed quoniam hæc res varias habet cautiones, morbique signa omnia cum diligentia atque judicio notanda sunt, exponam, ut potero, quemadmodum ii, qui in hâc curandi ratione

minùs

minùs versati sunt, eam tandem aliquando percipere ac consequi possint. Hoc ut efficiam, ponam in medio Historias quasdam singulares : ita quippe tum continuata illa affectuum series atque connexio, ad quam maximè in ægrotis tractandis attendere oportet, distinctiùs elucescet, tum ipsa medendi via eruetur faciliùs. Neque verò mei sive otii sive negotii fert ratio, nec res ipsa postulat, ut omnia exempla simul proferam : satis erit ex iis tantummodo casibus, in quibus alterum mihi adjunctum consilii socium atque adiutorem habuerim, præcipuos excerpere. Observationes denique, quas vel ad morbi decursum, vel ad curationis modum meliùs intelligendum conducere posse arbitror, sic interferam, ut & varietati, & legentium utilitati simul consulam. Idem mihi, siquid à me minùs accuratè dictum sit, faciliùs ignoscent : quòd & mihi vacui temporis non nimium suppetat, & res ipsa, doceri contenta, ornari nolit.

Id obiter interim monendi sunt, aliquas ex his, quas descripturus sum, Variolis fuisse ex *Cohærentium* genere : quæ quidem à *Confluentium* naturâ ita parum abhorrent, ut eadem ferè sui signa præbeant, eandemque planè, maturescendi tempore, febrem accendant. Quin & perrarò * ea, quæ *Confluentium* propria est, etiam in *Cohærentibus* deficit Sputatio : ita ut rectissimè edixerit Mortonus, *Salivationem jure merito habendam esse symptoma morbi maligni vel saltem mediæ, ubi febris recidiva, & eventus saltem anceps expectari possit.* † Nimirum quod periculi imminet, non tam ab ipso pustularum genere, quàm à numero prorsus oritur : qui quidem si ingens fuerit, idem de rei exitu timor subesse debet, siue eæ confluxerint, siue non. Etiam numerus ipse ad hoc præsagii faciendum, non in facie modo, ut nonnulli volunt, sed in cætero quoque corpore attendi debet.

---

* Vid. Hist. 1.

† De Variol. 176.

Quare utraque tam *Cohærentium* quàm *Confluentium* Species, uti in reliquis perparum discrepat, ita similem omnino curandi viam desiderat. Hoc quoque observatione haud indignum, quòd, utcumque morbi, quorum hîc pertexitur Historia, sint omnino simillimi, alii tamen alia cùm ingravescendi tum decedendi tempora habuerint. Hujusmodi fortasse Variolas quispiam *Anomalas*, & quasi extra ordinem positas haud absurdè appellaverit : at sunt tamen eæ, quæ omni ferè tempestate plurimùm occurrunt, omnibus ferè ætatibus sunt communes. Neque vidi adhuc hujusce generis Variolas, quæ ad hanc dierum regulam magis exquisitè sint compositæ. Nonnunquam enim in ipso morbo dierum ratio mutatur ; fitque gravior, qui remissior esse consueverat. Ita ut, is maximè fallatur, necesse sit, qui temporum momenta nimis exiguè & exiliter ad calculos revocat : permulta quippe intercedere solent, quæ eam in morbis
hiscæ

hisce varietatem facile pariant, ut ægrotus interdum hoc, interdum alio die, maximo in periculo versetur.

SHI

HISTORIA I^{ma}.

IR familiæ prænobilis &
perillustris, Variolis istius
generis, quas dicimus *Cohæ-*
rentes, graviter correptus est.

Præcesserant Nausea, Vo-
mitus, & capitis dolor immanis. Vale-
tudinis curam habuerunt Medici in agro
Eboracensi celebres, Doctores, *Neal*, &
Cotes. Ego *Sexto* demum die accessi.
Pridie invaserat delirium; pustulæ om-
nino pallidæ; facies paulò depressior.
Itaque à Medicis *Pulvis ex Che! Cancri*. C.
datus est, prudenterque admotum Nu-
chæ Vesicatorium. Inveni adeò eum
animo maximè alienatum, febre tamen,
B quod

quod hoc morbi tempore in delirantibus perrarum est, prorsus vacantem. Pustulæ, quæ erant admodum confertæ, vix omnino elevatae, atque etiamnum subpallidæ. Itaque in hoc tanto discrimine adhibuimus brachiis utrisque Vesicatoria perampla : hancque Medicinam præscripsimus.

℞ *Theriac. Andromach.*

Pulv. è Chel. Cancr. C. ana ʒ j.

Rad. Serpentar. Virg. gr. xv.

Syr. Caryophyllor. q. s. M. F. Bolus statim cap. cum Julap. perlat. præscr.

Hæc cum ter sumpsisset, mane proximo, die scilicet *Septimo*, pustulæ se denuo extulerunt, earumque extremi margines rubescebant ; interstitia etiam colore florido suffusa.

Vides, quàm mira præstiterit paulò calidior Medicina : & si quod verum est fateri volumus, hæc medendi ratio *Cardiacis* vehementioribus instituta, quam
plc-

plerique scriptores nimium deprædicant, *Mortonusque* ut Specificam habet, vix cum judicio adhibetur, nisi in hoc propè unico Variolarum tempore, ubi scilicet eæ aut non satis proruperint, aut etiam retro cesserint. Ideo *Crocum* non nisi *bis terve*, idque *urgente necessitate*, * adhiberi jubet, maximus *Arabum* magister, *Rhazes*. Hoc auxilii genus fit valentius, cum *Opiatis* commixtum : quæ quas vires in omni pustularum eruptione promovendâ habeant, primus, contra communem sententiam, videtur sensisse *Sydenhamus*. Ita parum in hoc remedio planè divino dominatur frigida illa vis, uti nonnullis placet, quæ humores omnes constringat, & reprimat.

Vesperî adeò, *secunda*, ut dicitur, Febris deprehensa est accedere : neque adhuc quicquam remiserat delirium. Quarnobrem Nuchæ denuo appositum est Vesicatorium. Nunc iterum ad medi

---

* *De Pestil. c. 7.*

generis remedia deflexum est, & à somniferis calefacientibusque temperatum. Victus tenuis, sorbitionesque vel Ptisanæ vel Oryzæ, quæ diluerent, pro libitu indultæ. Noctem eam maximis in molestiis egit : ita ferè nulla erat in somnum propensio. Mane, die *oçtavo*, aliquantulum ad se rediit : sed eæ induciæ fallaces & perbreves : nam, horulâ vix elapsâ, in delirium recidit. Pustulæ tamen pure maturrimo repletæ : licèt, si magnitudinem spectes, valde mediocres. Facies haud omnino in tumorem elata : cervix sola perpaulum subtumuit. Toto morbi decursu nulla sputatio : quod quidem, cùm ea hujusce generis Variolis perpetuò adesse *debeat*, signorum omnium, judice *Sydenhamo*, longè infelicissimum*. Febris admodum exarsit ; pulsus velox & incitatus, plenus tamen ac validus : Inquies maxima, furorque quasi infani. Quocirca admotæ sunt Cucur-

---

* *Variol. Reg. An. 67. 129, & 135, 149.*

bitulæ,

bitulæ, ita ut fluxerit sanguis ad 3 vj. Apposita etiam Carpis Vesicantia. Quin & *Enemate*, vesperi, adhibito *bis* mota est alvus. Ita paululum temporis satis liberaliter quietum habuit; pulsusque ad temperiem magis compositus: idem tamen per intervalla mentis error. Sed, utcunque morbus tum conquiesceret quidem, rem haud ita esse in vado putavi, quin in deterius sponte propè suâ esset itura. Ideo cùm inter nos, quinam subesse videretur periculi timor, differuimus; dixi me in eâ esse opinione, ut, siquid hujusmodi acciderit, leni aliquâ potione subduceretur alvus. Illi extemplo se & hanc curandi viam tentâsse aliquando, & nunc etiam probare haud dubitanter professi sunt. Id nimirum, quod suspicati sumus, obrepfit: caput enim, nocte nondum intempestâ, ita ingravescere cœpit, ut, mane, veterno planè obtorpuerit. Subsilierunt interim tendines; febris immaniter sæviit; pustulæ exsiccatae; neque in manibus ullum, neque

in pedibus, nedum in facie tumoris vestigium ; periculumque vitæ maximum imminebat. Nam illud fanè vix unquam fallax *Sydenhami* præsagium, ægrotis scilicet hoc morbi tempore *protinus moriendum esse*, nisi sputationis aut deficientis aut interceptæ vicem subeat partium harum *insignis tumor* †. Hic fuit *nono* die, isque tantùm non deploratus, morbi status. In his angustiis intervenit Vir ingenio judicioque acerrimus, cujus ut mihi Amicitia jamdudum jucundissima, ita & mors pariter nunc perluculosa, *Jacobus Keil* : Illius verò cùm eadem esset nobiscum opinio, idemque de curandi ratione sensus, sic morbo occurri oportere censuimus. Caput illico tondetur, & circumquaque appositum Vesicatorium. Sanguis iterum cucurbitulis ad sex uncias eductus. Enema acre adhibitum est, & quatuor ferè post horas repetitum : unde alvus *quinquies* defecit.

---

† *Variol. Reg. Ib.* 132, 135, 148.

Hæc adeò id levaminis attulerunt, ut & febris paululum remitteret, minúsque jam premeret Coma. Verùm, ne brevi iterum in pejus ruerent omnia, quod prorsus erat timendum, *purgatione* jam tum uti decrevimus. Neque nos consiliis hisce nimis præcipites temerè rem gessisse quis arguat, quòd ausi simus, etiam *nono* haud elapso die, hanc ventris solvendi viam experiri: quippe cùm plus satis liqueret, ægrotum, nisi ea interposita subvenerit, crastinæ luci parum esse superfuturum. Breve quidem spatium! intra quod siquid non profuit, æger fuisset extinctus. Etenim in hoc casu non tam dies curiosiùs numerandi sunt, quàm cubantis conditio expendenda: siquidem medicina non ad temporis mensuram, sed ad morbi momenta accommodari debet: & quò celerius gravia hæc mala corripiunt, eò maturius quoque auxilia rapienda sunt. Neque temporis præceptum perpetuum esse, neque alia de hoc purgationis instituto statui potest regula,

quàm quòd, *ubi semel exaruerint pustulae*, quandocunque medentis acumine dignus inciderit nodus, primâ quâque opportunitate eam adhibere maximè conveniat.

Cùm igitur in has, quas recensui, difficultates delaberetur ægrotus, horâ circiter quartâ pomeridianâ sequentem haustum præscripsimus.

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ʒ ij.

Sal. Mirabil. Glauber. ʒ ij.

Syr. de Rhamno Cathartic. ʒ iiij. M.

Id partitis vicibus, trium ferè horarum intervallo, assumptum est : unde postquam alvus sexies descenderat, mane, die *decimo*, simul ex integro evanuit tum Coma, tum Febris.

Ita perbrevis *duodecim* ferè horarum spatio, eum, qui astantibus jam moribundus & quasi depositus videretur, in certam adeò salutis futuræ spem ereximus, ac si de vitâ nunquam fuisset pericli-

riclītatus. Itaque, poſtridie, magnā cum voluptate diſceſſimus.

Liceat hāc in Histoſiā quādam animadverſione digniſſima adjicere : morbi-que notas præcipuas paululum retractare, unde quidem mihi aliqua fiducia affulſerit, medicinæ ope illum poſſe ex hoc tam gravi periculo expediri. Puſtularum color etiam in ſummo diſcrimine probabilis, oræque extimæ, cū jam exareſceret facies, tam in pectore, quā in artubus, ſatis floridæ. Urina, utcunque non ita largiter profluxerit, ab ultimis quinque diebus ſedimentum uſque depoſuit : idque conſtanter, licet potionibus, quas recensui, diluentibus abunde uteretur. Hæc quidem ſigna haud futile ; ſequuntur tamen alia, quæ ſecuritatem certiùs promittunt. Aberat omnino ſpirandi moleſtia : pulſus, etiam extremâ gliſcente ſive febris ſive delirii vehementiâ, nunquam intercudit : ſed uti pleno impetu ferebatur, ita poſt evacuantia cujuſcunque generis adhibita, & icſtu valentior

tior deprehensus est, & intervallis etiam distinctior. Pulsu adeò & spiritu ad hunc modum constitutis, nunquam ferè me fefellerunt purgantia, etsi cætera mala graviùs sævirent, terroremque incuterent. Mallem tamen pulsu potius aliquantulum imminuto id auxilii genus tentare, quàm si multus accesserit in spirando labor. Utcunque autem horum altero signorum vel utroque repugnante, anceps omnino remedium, aut fortasse aliquando nullum præbeat purgatio; (quid enim in ipsis lethi faucibus valitura sit medicina?) utroque tamen favente simul & conspirante, cæteris licèt periculum minantibus, rem hâc maximè viâ gerì posse multiplici experimento didicimus. Itaque ad hanc potissimùm regulam dirigi debet medentis judicium.

HISTORIA 2da.

IR triginta circiter annos natus, literarumque studiosus, habitûs pleni atque opimi, signa Variolarum persensit. Multa scilicet de capite, & de ventriculo questus est, quasi hîc atque illic pondere quodam opprimeretur. Artus omnes lassitudine torpebant. Oculi lachrymis stillabant. Eruperunt adeò Variolæ cohærentium planè generis. Medici munus obiit Vir egregius, *J. Keith*. Ego ad ægrotum accersitus, die *tertio* inveni pustulas non in facie tantùm, sed etiam in universo corpore confertissimas. Noctem inquietissimè transegerat ; ita quidem, ut
inter-

interdum comate, interdum delirio tentaretur. Accessit gravis spirandi labor. Absoluta jam esse videbatur ipsa eruptio pustularum ; quæ tamen ita parum eminebant, ut adhuc intra cutim hæerent. Earum margines admodum inflammati, & quasi sanguine ardentes. Qui quidem rubor, ubi intensior fuerit, à *Rhaze* * mala inter signa haud perperam ponitur. Pulsus celer & magnus, febrisque satis excanduit. Imperatum est, ut *Cardiacis* mitioribus uteretur, potionibusque, quæ pulmones maximè liberarent, assuesceret. Adhibitum etiam Nuchæ Vesicatorium. Nocte totâ haud molestè se tulit : sed potiùs ex morbo ortus sopor videbatur, quàm aliqua, quæ naturam reficeret, quies. Adeò ut die *quarto* omnia fuerint pene eadem, nisi quòd pustulæ paulò altiùs essent elatæ. Post meridiem vehementer increbuit & spirandi molestia, & in soporem propensio. Venam igitur statim

---

* *De peste, c. 15.*

aperiri iussimus, detractæque sunt sanguinis 3 x. Unde spiritus multò facilior, pulsusque ad normam magis redactus. In cæteris nulla mutatio.

Fortasse etiam hoc venæ secandæ consilium quibusdam, rationem temporis scrupulosius ineuntibus, nimis audax videbitur, licèt id in habitiore corpore factum sit, multumque sanguinis continente : quasi verò nimix esset audaciæ etiam anceps remedium experiri, cùm non tantùm de morbo aliquatenus levando, sed de vitâ ipsâ fuerit quæstio. Atqui *Arabes*, qui de hoc morbo primi præcepta tradiderunt, hanc venæ incidendæ viam, etiam post egressas Variolas, *ubi humores redundaverint*, aut ipsi secuti esse, aut saltem, ut sequerentur alii, authores fuisse videntur ^a. Itaque medici, qui deinde per *quingentos* circiter annos nihil ferè agitabant, nisi quòd accepe-

---

^a *Rhazes, Contin. 421. De Peste, c. 8, & 14. Avicenna, Tract. 4. de febr. c. 10. Alsaharavius, 141. d.*

rant, id unicè curantes, ut hæc *Arabum* monumenta fideliter exscriberent, easdem regulas posuere ; ita tamen posuere, ut, quod præceperant, vix in usum eos traxisse appareat ^b. Tandem medio ferè sæculi *decimi sexti*, *Gometius Pereira* ^c, *Methymnæus*, quem sæpe à viâ tritâ haud perperam declinâsse comperio, primus, uti reor, *Arabas* quasi in hâc re nimium cautos arguit, disertèque pronunciat, *si vel adsit inflammatio, vel plenitudo*, etiam proruptis variolis, sanguinem fidenter esse mittendum : omissâ porrò hâc medendi viâ, pueros quamplurimos, *aut sanguinis ex naribus profluvio, aut ulceribus periisse*. Hoc quidem experienciâ sæpissime comprobatum : id verò adjecisse poterat, sanguinem hoc morbi tempore ex naribus, quod & *Rhazes* * innuit, aut ex

---

^b *Francisc. de Pedemont. 137. Bernard. Gordonius 54. Petrus de Bayro de Peste 766. Joh. de Conco Regio, Marcell. Donatus, 156. Nicolaus Florentin. Tr. 2. 152. Emil. Campolong. c. 43.*

^c *Nova Medicina, p. 904.*

* *Continent. lib. 30. p. 421.*

uterinis viis fluentem permultis salutis fuisse : manifesto satis indicio, quòd hoc auxilii genus natura aliquando desideret. Eandem curandi viam institerunt, siquando Variolis jam egressis malus aliquis affectus intervenerit, medici apud *Gallos* eâdem ferè tempestate celeberrimi, *Hollerius* ^a, *Paræus* ^b, *Botallus* ^c : quorum ultimus quidem hoc Venæ secandæ consilium, relictum jamdiu & pene oblivione obsoletum, magnâ cum suâ laude revocavit, & ad morbos quamplurimos haud infeliciter applicuit. At idem circa tempus *Chymicorum* Fabulæ hominum animos falsis terroribus implêrunt, & quasi fascinatione quâdam tenuerunt, duce potissimùm *Paracelso*, præstigiatorum vâsanissimo : iique, qui arcanis omnia geri volunt, ita humanâ imbecillitate sive usi sive abusi sunt, contraque sanguinis missionem ita debacchati, ut medici, qui ra-

---

^a *Lib. 2. p. 66.*   ^b *Lib. 19. 2.*   ^c *De Curatione per V. S. c. 5.*

tione & judicio valerent, non ausi sint, etiam in maximo vitæ periculo, venam secare. Qui tamen, ne nihil ex Arte facere, ægrotisque prorsus deesse viderentur, non destiterunt vel hirudines ad-movere, vel cucurbitularum ope humo-rum copiam minuere *. Neque infre-quens ea sanè medentium infælicitas, qui-bus vel parum constantiæ vel authoritatis sit, ut aliorum voluntati potiùs obsequi, quàm suo stare judicio malint. Ita bonus Vir, *Ludovicus Mercatus*, qui utcunque, *si novâ putredine oriantur, audacter, etiam si plures sint Variolæ, sanguinem mitti* edixerit, mox varias hâc in re difficul-tates persentiens, & morbi fortasse *fran-dulentiâ* deterritus, subito se revocat ; hæsitansque & in decreto suo fluctuans, hunc etiam legentibus scrupulum injicit ; neque enim, inquit, *facile inventu est, quid sit agendum : nam videtur longè gra-vius febrem iterum reverti factâ semel*

---

* *Joseph. de Medicis. 42. Diomedes Amicus c. x. crisi ;*

crisi ; ac si sanguinem mittas, calumniâ non vacabis, & periculo ; si prætermittas, certius est discrimen ^a. Verùm initio ferè sæculi decimi septimi, his Chymicorum præstigiis minùs valentibus, plurimi, *Gometium* vel fortuitò secuti, vel de industriâ imitati, hanc sanguinis mittendi rationem tenuerunt. ^b Disertissimè verò omnium de hâc sanguinis detractiōe locutus est *Epiphanius Ferdinandus* ; qui cùm regulas haud malè posuisse videtur, verba ipsa non pigebit describere. ^c “ Nos autem clariùs hanc “ de Venæsectione doctrinam illustrabimus : quoties enim est urgentiæ scopus, omni tempore est mittendus san-

---

^a 588. ^b *Diomedes Amicus, Tract. de Variolis, cap. 10. Anton. Ponce de Sancta cruz, Imped. Magn. Aux. 3. 17. Horstius, de Variolis. Joseph. de Medicis, de febr. 42. Ranchinius, de puerorum morbis, 275. Zacutus Lusitanus, 786. Augenius, lib. 10. 3. Petr. Paschalis, 117, 463. Joh. Chicotius, Epist. de Variolis. Heurnius, Aph. 2. 15. Jul. Cas. Claud. Emp. Rat. 286. Bartholin. Cista Med. 601. ^c Casus Medic. 78.*

“guis, dummodo adsint indicantia :
 “nam *imo* cùm apparent Variolæ &
 “morbilli, & febris non cessat, neque
 “alia symptomata gravia, tunc licet
 “mittere sanguinem. *2do* cùm apparu-
 “erunt per unum diem, deinde delites-
 “cunt, tunc statim mittendus sanguis.
 “*3tio* quando sunt alia gravia sympto-
 “mata, præter symptomata variolarum,
 “ut Angina, obstinata Phrenitis, *Le-*
 “*thargus*, Dysenteria, gravis Opthal-
 “mia, vel quivis alius periculosus &
 “gravis affectus ; & sic *Rhazes* mittit
 “sanguinem in Variolis & morbillis, ubi
 “adeft *Dysenteria*”. Itaque in *difficili*
spiratione, aut ubi in *Variolarum* *matura-*
tione inflammatio ingruat summa, aut tu-
mor Erysipelatodes caput occupet, venas
 vel sub *linguâ* vel sub *auribus* aperiri ju-
 bet *Mayernius* ^a : quâ quidem viâ, san-
 guine ad $\frac{3}{4}$ xx. effuso, Vir acerrimi ju-
 dicii *Comitissam Bedfordiæ* jam jam mori-

---

^a P. 449.

bundam periculo eripuit. Neque alia fuit curationis ratio, quam his in casibus maximè secutus esse videtur, *Clinicorum* haud infimus, *Riverius*^a; qui, cùm ægros ut *febre continuâ putridâ laborantes tractandos* esse censeat, venam *semel* secâsse parum contentus, eam *iterum* aliquando aperiri jubet, ut *detractâ portione oneris, reliquum à naturâ facilius expellatur*. Quin & recenti memoriâ, iisdemque propè temporibus, tres trium maximarum gentium, *Hispaniæ*^b, *Galliæ*^c, atque *Britanniæ*^d Reges, venâ *iterum* secâtâ, ex hoc difficili Variolarum morbo evaserunt. Ita non modò his in regionibus, sed in *Italiâ*, & ad *Hyperboreos* usque invaluit hæc Venæ secandæ consuetudo, siquando, Variolis licèt prodeuntibus, malum adhuc ingravesceret. Itaque vides *Sydenhamum* nostrum accuratissimè de curatione Variolarum differentem, utcunque huic Medicinæ minùs faveret, eam tamen im-

---

^a *Lib. 17. c. 2.*   ^b *Carolus II.*   ^c *Ludovicus XIV.*
^d *Carolus II.*

perâsse, si aut facies parum intumuerit, aut accesserit Phrenitis ^a. Unde mirari subit id auxilii genus *Mortono* ita displicuisse, ut illud in hoc morbi stadio prorsus repudiârit ^b: sed ille fortasse, cùm morbum ipsum à *Venenato* quodam *misma*te proficisci contenderit, parum sibi constare videretur, si sanguinis detractiorem probaverat: itaque in eo totus est, ut morbi virus *Alexipharmacis*, atque *Antidotis* expugnet. Aliorum fortasse alia ratio, qui scilicet, Variolas nihil nisi naturalem quandam humorum *Crisin* rati, naturæ suis satis viribus, ut illi censent, instructæ ferè omnia permittunt; ita ut medicus non tam uti Artifex atque adiutor, quàm spectator merus astare debeat. Quasi verò non essent, ut certè sunt, in Variolarum decursu tempora, in quibus, etiamsi haud infeliciter processerit eruptio, medici iudicium valeret: qui, re in deterius inclinâtâ, cùm cætera

^a P. 152.^b P. 201, 204.

provideret, tum hoc maximè dispiceret credo, quale futurum esset à sanguine detractò auxilium. Quid enim absurdius, quàm, ubi certum alioqui periculum imminet, dubitare, an ea sit adhibenda Medicina, quæ sæpissime quidem salutem ægrotanti attulisse comperta est, mendicantis autem spem aliquando fefellerit? Ita verissima est illa Hippocratis sententia, quòd, ubi *morbis sit periculosissimus, in his periclitari oporteat : si enim successerit, sanum facies ; sin minus, quod etiam aliàs futurum erat, id ipsum perpetitur*^a.

Sed ut ad ægroti Historiam revertar ; Mane, die *quinto*, sopor adhuc ingravescebat : rediitque per intervalla delirium : pustularum progressus nullus. Subsiliunt tendines, totumque corpus sæpe intremuit. Applicata sunt utrique brachio Vesicatoria. *Sexto*, horam circa undecimam, defecit & loquendi & deglutiendi vis : pulsus non æquis intervallis motus,

---

^a De locis in homine. 36.

aliquando & intercifus. Hoc modo plusquam bihorium transegit. Quanquam nunc in ultimo discrimine versaretur, utpote qui jam obmutuit, & spiritûs difficultate quasi strangulatus fuit, tamen eum ne sic quidem quasi deploratum deseri oportere putavimus; certi, quid valere posset Medicina, experiri. Cucurbitulis itaque admotis sanguis ad 3 viij missus est: unde cerebrum aliquatenus recreatum, & spiritus liberior. Pulsus invaluit, magisque intra numerum movit. Nunc & oblata deglutire poterat: quare magna potionum copia imperata est. Tamen ne verbum quidem emisit, nisi quis eum priùs fuerit allocutus: responsa interim ferè rationis haud expertia. Hodie & sequenti biduo, Medicinam ex Radice *Contrayervæ* & *Croco* confectam adhibuimus. Infra Cubitum, & furis utrinque applicata Vesicatoria. Sero vespere, pustulæ jam primùm turgescere cœperunt.

Septimo, Pustulæ tumentiores ; quarum aliæ pure distentæ ; aliæ vacuas vesiculas referebant : in ipsis marginibus rubor haud ita intensus. Pulsus incitior ; febrisque etiamnum inhærebat. Sputatio libera, & copiosa ; spiritus expeditior : manebat tamen nimia dormiendi necessitas. Quo quidem *affectū Comatoso*, licet id nisi errore aliquo graviore in regimine admissio (quod tamen secus plerumque accidit) vix fieri^a putet, nullum tamen deterius esse^b præsagium rectè pronunciat *Mortonus*. Idem tamen, ubi in hoc periculi, quodcunque sit, inciderit æger, venam secare perperam, uti videtur, reformidat. Quare autem, *Comate* urgente, hoc Venæ secandæ institutum, in primo^c morbi stadio probaverit, in secundo aut tertio non item, planè haud intelligo. Sed ut liberè loquamur, nōsti in illo scriptore, quanquam de *Variolis* fatis multa non sine labore

^a 253.^b 204.^c 163.

aliquo corraferit, haud rarò desiderari & ordinem, & perspicuitatem, & iudicium : quippe qui sæpe, utcunque prolixus, nihil doceat ; sæpius præcepta obtrudat vel futilia vel etiam vitiosa : totam verò medendi rationem ad *Hypothesin* istam, *de spirituum* nescio quo *Miasmate*, à semet ipso confictam ferè semper detorqueat.

Octavo, eadem ferè omnia. Sputatio satis ex voto processit. Pulsus celer, sed neque humilis, neque imbecillus. Facies omni tumore vacabat. Seri plurimum extraxerant Vesicantia. Toto hoc tempore urina largissimè profluxit, nihil verò quicquam deposuit. Vesperi, ne nunc quidem ullus omnino in facie tumor. Pulsus idem. Urina pallidissima. Neque adhuc vel sopore, vel febre opprimi desitum. In facie pustulæ ferè exarescebant. Adhibitus est Clyster, unde *bis* soluta est alvus. Iterum Nuchæ appositum Vesicatorium. Noctu sæpius delira-

irabat. Febris exacerbata : pulsusque velocior.

Nono, nulla ferè mutatio, nisi quòd sputa paulò parciùs fluèrent. Repetita sunt eadem remedia ; vesp̄i Clyster acris injectus ; unde alvus *bis* mota aliquid levamenti attulit. Nam vires adeò parum imminutæ sunt, ut pulsus inde invalesceret. Febris tamen haud omnino lenior. Facies penitus exarida : manus perpaululùm intumescebant. Noctu Venter *bis* descenderat.

Decimo, eadem propè omnia, nisi quòd cerebrum magis laborare videretur. Horâ itaque decimâ, unanimi consilio sic processimus.

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ʒ iiij.

Cremor. Tartar. ʒ j.

Aq. Pæon. C.

Syr. de Rhamno Cathart. ana ʒ iiij.

M. F. Haustus statim sumend.

℞ *Aq.*

℞ *Aq. Ceras. Nigr.* ʒ vj.

Cinnamom. Fort.

Tinctur. Croci cum Aq. Ther. pp.
ana ʒ j.

Confect. Fracastor. sine melle ʒ iiij.

M. Cap. Cochl. iiij. post singulas dejectiones.

Alvus quater resoluta est. *Urina colore* saturo tincta; jam primùm suspensæ in eâ *Nubeculæ*; paululùm etiam subsidit. *Pulsus plenior, & validior*; quanquam de celeritate nihil remiserit. *Caput etiamnum* grave. *Micturus*, matulam poposcit: semel non sentienti descenderat venter. *Inquietus admodum*, nonnunquam & aliena locutus. *Iterata sunt Cardiaca præscripta.*

Undecimo, restitit salivæ fluxio. *Tendines* interdum convulsi. *Cucurbitulis* eductus est sanguis ad ʒ vj. *Vesper* injectus Clyster alvum ter exolvit. *Cætera* planè eadem.

Duo-

Duodecimo, Urina largiter profusa, probique coloris. Placida & naturalis per trihorium quies. Pulsus uti satis magnus, ita & tardior. Cerebrum aliquâ ex parte levatum. Iterum usus est haustu *Cathartico*, unde *ter* fusa est alvus. Post singulas dejectiones, vegetior factus est, & vesperi omnis sensuum stupor evanuit. Ita ille, qui per *undecim* dies, morbo maximo implicitus, quasi Lethargicus decubuerat, hâc maximè evacuandi viâ veterum febremque excussit.

HISTORIA 3^{tia.}

NICEAT mihi unam aut alteram Historiam retractare, in quibus & Tu mecum sociam operam navâsti, & casus extiterunt singulares.

In Juvene Nobili, more ferè vulgari, scilicet nausæâ, dorsi, laterisque doloribus, & summo ardore stipatæ, eruperant Variolæ; confertissimæ quidem, non in facie modò, sed & toto etiam corpore, ita ut omnibus ferme in locis confluerent; parciùs tamen in ipso vultu confusæ. Pustulæ itaque, ut est in hujusmodi re morbi natura, depressiores, & materiâ minùs diffuentes. Summâ diligentia agroti

ægroti curam quotidie gessit *T. Crompton*,
 Medicus *Windsoriensis* : qui itaque inter
 initia morbi & venam secari, & alvum
 Clystere solvi jusserat. Cardiacis modi-
 cis atque Opiatis usus, ad *septimum* diem
 sine gravi aliquâ molestiâ pervenit : nisi
 quòd noctu subinde deliraret. Itaque
 applicata Nuchæ, & brachiis Vesicatoria.
 Sputatio, *quarto* exorta, ad *duodecimum*
 satis feliciter processit.

Die autem *septimo*, accessit Febricula,
 unde somnus paulò turbatior. Quo-
 niam parum profecerant hætenus adhibi-
 ta Vesicantia, altera duo Carpis sunt
 admota.

Octavo, Pulsus plus æquo celer. Fa-
 ciei tumor perexilis. In papulis pus uti
 exiguum, ita & crudissimum. Magnæ
 potiones sumptæ. Nulla de gutture, de
 ventriculo, de capite, de spiritu querela.
 Nox inquieta, aliquando & intercessit
 delirium. Febriculæ unus & perpetuus
 tenor.

Nono,

Nono, itaque Vesicantia etiam cruribus adhibita. Neque ea sanè vix unquam, hoc difficili præsertim morbi tempore, sine ratione admota : quæ quam vim in omni ferè febrium genere exercent, cùm aliàs satis explicatum sit, haud ultrà nunc persequar. Hæc, ab *Italīs* jamdiu contrà febres malignas in usum deducta, primus, uti reor, ad Variolas curandas transtulit *Mayernius* : quorum quidem efficacitatem ita supra cætera valentem judicavit, ut in *magno periculo* novem unà apponi jussit. Quare falluntur, qui per omnia jucundam ejus disciplinam fuisse concipiunt.

At ægroto non modò Vesicantia adhibita, sed Clyster etiam vesperi injectus, unde *bis* demissa est alvus. Noctu somni breves atque interrupti, intercurabatque delirium.

Decimo, facies exaruit ; manus nonnihil intumuerunt : sed in his atque in artubus cæteris pustulæ, in unum confluentes, hinc & inde peramplas vesiculas exci-

excitârunt ; sub quibus permultum puris immaturi fluitabat.

Hujusmodi Vesiculas, *ambustorum ad instar*, sero limpidiore distentas descripsit Sydenhamus ^a : quod quidem serum ita peracre fuit, ut *carnem* aliquando *subiectam* nigredine, & sphacelo affecerit. Id etiam advertit Vir perspicacissimus, quò meliùs humorum in hoc morbi genere cruditas intelligi possit, *ægroti res* non ante *decimum quartum* ut plurimùm diem, aliquando etiam non ante *decimum septimum* ^b salvas fuisse. Id quod etiam ad eandem planè normam Juveni huic nostro accidisse mox videbimus.

Mane *Rhabarbari* gr. xxiv. sunt præscripta : sed eâ parum respondente Medicinâ, circa meridiem injectus Clyster alvum *bis* magnâ copiâ dejecit.

Undecimo, Tussis, quæ à quatuor diebus fuerat molesta, quievit. In cæterorum curatione sic progressum.

^a *Var. Anom.* 1670. p. 211.   ^b *Ib.* 212.

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ iiij.

Mannæ.

Syr. Rosar. solut. ana ℥ β. *M.*

Unde *quater* fusa est alvus : adhibitufque ex more haustus fomniferus quietem eâ nocte placidissimam allexit. In brachiis & cruribus humor adeò acris evasit, ut pelliculas, quibus inclusus est, eroderet tandem, unde magna fœditas odoris accessit. Itaque ea sevo agnino ita circum undique obducta sunt, ut pollincturam quasi passus videretur.

Duodecimo, & decimo tertio, pene eadem. His & sequentibus etiam noctibus per intervalla aliquantulum delirus ; febrigue adhuc incaluit.

Decimo quarto, adhibita est, ut priùs, medicina Cathartica : & cùm Febricula ne tum quidem conquiesceret, etiam *decimo sexto* die iterata.

Hâc igitur medendi viâ Febris tandem ex integro decessit. Sed is fuit humorum
acor,

acor, ut ægroto, etiam integritate restitutâ, non modò enascerentur furunculi, sed tota quasi desquamaretur cuticula, unguesque exciderent : his verò positis exuviis, novâ juventute re floruit.

D

HIS.

HISTORIA 4ta.

VARIOLARUM etiam exitus, quem nos in Foeminâ generosâ simul vidimus, & rarus est, & notatu dignissimus.

Fuit illa habitu pleniore prædita, & duobus ferè à mensibus Tussi & Catarrho graviter conflictata est. Jam, cùm ego accessi, in conspectu erant Variolæ : ita quidem confertæ, ut crescente morbo undique ferme inter se invicem adhærescerent. Febris satis vehemens ; spiritus paulò difficilior : Vox subrauca. Urgebat aliquando & nausea. Caput verò præ cæteris immaniter dolebat. Præscriptis quæ ventriculum lenirent, Cucurbitulæ

tulæ juxta collum adhibitæ sanguinis 3 ix eduxerunt. Neque miretur quispiam quòd, utcunque jam exeuntibus Variolis, sanguinis mittendi author fuerim : quippe sub hoc ipso tempore, si exuberaverint humores, dolorve vehemens perstiterit, sanguinis detractionem, & maximè quidem si Cucurbitulis fiat, ita parum nocere comperi, ut faciliorem inde pustulis exitum ferè semper expediverim.

Secundo, cùm Tussis vehementer sæviret, spiritusque adhuc aliquantulùm laboraret, datum est *Decoctum Pectorale* ; sed id stomacho (quod etiam sæpe aliàs vidi) ita insuave, ut nauseam ferè semper commoverit.

Tertio, omnia ferè eadem : nisi quòd *Linctum* adhibito Tussis paululùm miteret ; quietemque aliquam conciliarent *Opiata*, iteratis vicibus adhibita.

Quarto, multa de raucitate fauciumque asperitate conquesta est : itaque os sæpius *Gargarismate* lenitum. Pustulæ ingenti multitudine prodierant : mole

quidem exiguæ, etiam & depressæ; quoad cætera, nihil præ se mali ominis ferebant. Sputorum copia incredibilis, ita ut viginti quatuor horarum spatio quasi ad Congii mensuram assurgeret. Erat tamen inquietas perpetua, jugisque ita corporis jactatio, ut necesse fuerit ad *Opiata* rursus confugere. Hæc adeò liberius indulsi, quòd ab his, quantum quidem observatione percepi, nec Tumorem faciei reprimi, nec sputa ipsa intercipi unquam viderim. Hoc præsertim morbi tempore mira præstant; cùm nulla medicina, non modò ad quietem inducendam, sed ad ipsos etiam humores leniter foras allciendos, pusque maturandum, sit valentior. Etiam in hâc ipsâ ægrotâ, ubi aliqua spirandi molestia fuit, ita parum offecit, ut, cùm cætera in melius irent, sputaque rectè procederent, tum spiritus quoque minùs laboraret. Divinum planè remedii genus! quod solertissimus de hoc morbo scriptor *Sydenhamus* ad Variolas curandas invexit primus, quodque

certè

certè subtiliore quâdam observatione prudenter adhibitum pluribus saluti fuit, quàm cætera omnia quotquot sunt Cardiacæ. Interque ea, quæ hæc ægrotis commoda conciliant, non ultimas tenet celebris illa à *Fracastorio* confecta Medicina.

Hæc igitur opitulandi viâ nox pacatior : dieque *quinto*, facies jam tunc intumescebat : pulsus ad numerum magis compositus : urina tamen, boni utcunque coloris, nihil demisit. Die *sexto* ferè eadem, nisi quòd languidior videretur.

Septimo, molestè admodùm se habuit, insomnis atque inquieta. Febris nunc denuo accessit. Materia, quæ pustulas infarsit, satis proba, & aliquantulùm flavescens.

Octavo, eadem inquires ; ita ut nullam noctem duceret, quin necesse fuerit *Syrupi de Meconio* ʒ ij adhibere. Quarum una ex præcepto *Sydenhami*, vesperi, temporius data ; quia febris tum potissi-

mum exacerbescere cœpit. Nox tamen nihilominus tristior.

Nono, Sputatio etiamnum satis liberè processit. Febris autem vehementer excaudit, ita ut interdum aliena loqueretur. Pulsus incitatus, valens tamen. Pustulæ in facie exarescere cœperunt, tumorque paululùm subsidere. Spiritus haud ita liber; urina largiter demissa. Clyster mane injectus febrem aliquatenus leniit. Vesperi, Nuchæ admotum Vesicatorium; Haustusque somniferus ex more adhibitus. Noctu quies ferè nulla; incaluit quippe admodùm, & delirabat.

Decimo, mane paulò magis ad quietem composita: sed nec adhuc febre, vel delirio vacua. Clystere tamen iterum injecto, aliquantulùm ad se rediit. Vesperi adeò, cùm Tu in consilium accersitus ægrotam mecum inviseres, Febrisque nondum conquiesceret, quoniam pulsum utcunque celerem, plenum tamen & valentem, habitâ virium ratione, percipimus, hoc remedii continuò sumendum duximus.

& De-

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij ℞.

Mannæ ℥ ℞.

Aq. Pæon. C. ℥ iiij. *M.*

Hauftumque somniferum post *duas* vel *tres* dejectiones dari jussimus. Noctu *sexies* fusa est alvus ; ita tamen, ut satis commoda quietis intervalla habuerit. Hinc omnia in melius ibant : sic ut,

Undecimo, Febris fuerit multò remissior, & evanuerit prorsus delirium. Perstitit adhuc, quod perrarum est, sputatio liberrima. Manuum, qui hætenus erat perpufillus, tumor increvit : ita parum medicina leniter evacuans, hoc demum morbi tempore, quod à plerisque tantopere timetur, ne artus extremi intumescant, prohibet. Quinimo in Fœminâ, uti meminisse potes, prænobili, quæ *undecimo* die abortum fecit satisque sanguinis profudit, manus, antea nequaquam inflatæ, *duodecimo* primùm post id profluvii turgescere cœperunt ; ita ut paucis

diebus, licèt Variolarum multitudine laboraret, inque earum cursu abortiret, ad integritatem pervenerit.

Duodecimo, cùm etiamnum inhæreret Febris, iterum adhibitus est Clyster : unde alvus fluentior facta maximum levamen attulit. Quippe ad *decimum quintum bis terve* quotidie descendit. Quæ *Rhabarbaro* per vices iterato, *Opiatisque* commixto, cùm leniter esset perpurgata, post triduum calor omnis cum febre decessit.

Sed ut quale demum fuerit morbi virus, appareat, cùm sanitas jam esset restituta, materia Variolosa naris infimæ septum, quâ cartilagineum est, penitus erosit ; ita ut foramen haud mediocre, perfectâ undique cicatriculâ obductum, relinqueretur. Et hoc quidem, cùm aliàs nihil officeret, in bonis ægrotæ rebus ducendum : nam si acris iste humor altius ad ossa pervaserat, Nasus ipse concidisset.

HISTORIA 5ta.

FOE MINÆ illustri, quæ à
 tribus circiter mensibus utero
 gesserat, oborti sunt capitis
 atque artuum dolores vehe-
 mentissimi : in dorso præcipuè ita acuti,
 quasi gladio confoderetur. Febris etiam
 accrescere inceperat. Qui affuit rerum
 harum peritissimus, *H. Chamberlen*, quan-
 quam, ne abortiret illa, metum subesse
 perciperet, aliquam tamen de Variolis
 iuspicionem habuit : quare ut utrique
malo occurreret, sanguinem detrahi iussit.
 Postridie cum ingravescerent omnia, bra-
 chiis Vesicantia adhibuit : prodierunt
 deinde Variolæ, ingenti multitudine.
 Dolores

Dolores aliquatenus levati : sed ad cætera accessit animi languor. Venter etiam paulò liquidior. Quare, quæ vires reficerent, fluentemque alvum cohiberent, imperata. *Tertio* adeò die, cùm ego essem in consilium accitus, Variolæ totum ferè corpus occupaverant : distinctæ quidem ut plurimum, sed ut minima relinquerentur intervalla : itaque, vigente morbo, multæ confluebant. Neque abortiendi metus evanuit : febris quippe vix remissior ; & urina sanguine interdum tincta. Pustularum etiam egressus tardissimus. Adhæc increbuit Tussis ; sæpe etiam & nausea intercurrit. *Dies quartus* maximis in molestiis consumptus. Cætera ferè eadem. Itaque medicina somnifera vesperi adhibita, & ad mediam noctem, quia parum quietis attulerat, iterata. Nihilominus, ad primam ferè lucem,

Quinto, abortiit : sic tamen ut intus, quod infelicissimum fuit, remanserit *Placenta*. Itaque hæ cum essent rerum angustia,

gustiaë, sanguinis profluvium, ne pustulæ penitus interciderent, paulùm reprimi oportere duximus : iisque quæ leniùs astringerent, *Opium* immiscuimus. Vesperitaque fluxio ista satis mediocris : pustulæ tamen subpallidæ. Facies, quæ non-nihil jam intumescere cœperat, depressior. Pulsus celer, & debilis : inquietas continua ; mens haud ita integra. Digiti motu perpetuo agitati ; stragula vellicabat, flocosque collegit. Vires denique admodum imminutæ, ita ut in maximo vitæ discrimine versari videretur. Tamen ferè iisdem usæ remediis, maximèque *Opio* ad gr. ij per vices sumpto, noctem eam satis placidè egit : ita ut mane, hujus potissimùm medicinæ ope,

Sexto, in melius mutata fuerint omnia : spesque aliqua vitæ conservandæ affulserit. Efflorescere quippe atque attolli cœperant pustulæ ; pulsusque invaluit, ita tamen, ut ne nunc quidem Febriculâ vacaret. Eadem remedia, atque ad eandem uti priùs normam adhibita.

Nam

Nam à *Calidioribus*, etiam cùm pustulæ subsederint, temperandum esse rati sumus, ne, quod deterioris longè ominis futurum erat, sanguinis cursus incret. Quam etiam in Variolis medendi rationem, ubi *Menses* profluxerint, secutum esse video *Sydenhamum*^a.

Itaque *septimo*, cùm jam pene evanesceret ex nimio sanguinis fluxu timor, præscripta sunt *Cardiaca* temperatiora : & Clyster, isque lenissimus, injectus.

Octavo, suâ quasi sponte exiit *Placenta*. In hoc enim opere artem nocere posse arbitrati, omnia propè naturæ permissimus. Aliquot simul sanguinis grumi demissi ; sed nulla, quæ officeret, secuta est fluxio.

Ad *nonum* adeò diem perventum est. Facies permodicè intumuit ; pustulæ ipsæ nequaquam inarescebant, utpote, cùm segniùs prodiissent, crudâ adhuc materiâ fluentes. A triduo, sputa satis libera.

---

^a *Variol. Anom.* 1670. 214.

Tussis etiamnum molesta : fauces asperæ, & lingua ulcusculis scatens. Febris inhærebat assiduè : aliquando & delirium revertebatur. Pulsus interim satis valebat ; & utcunque incitator, in æquabili motu permanfit. Urina etiam multum deposuit. Sed ea fuit inquietas jactatioque corporis, ut nullus omnino somnus, nisi Opiatis affatim impertitis, accesserit.

Decimo, idem rerum omnium status.

Undecimo, facies ficescebat. Febris adhuc incubuit, remisit tamen aliquantulum, ventre *bis*, *Enematis* ope, subducto.

Duodecimo, inquietas eadem & Febricula, quare paulò acrior *Clyster* inditus levamento fuit.

Tandem *Decimo tertio*, cùm & vires satis constarent, neque adhuc decederet Febris, *Rhabarbari* 3 ss est adhibita : quippe morbum, qui alvo fluente levior jam factus fuit, hâc maximè medendi viâ tandem abigi posse confisi sumus. Ventre igitur *quater* fuso, Febris multò remissior :

missior : quæ tamen etiam, *decimo quinto* die, ita parum evanuit, ut necesse fuerit medicinam paulò efficaciorē exhibere. Ea fuit hujusmodi,

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij ℞.

Mannæ Calabr. ℥ ℞.

Aq. Mirabil. ℥ iiij. M.

Unde alvus *quinquies* mota feбри finem integrum imposuit.

Ita foemina lectissima ex vitæ discrimine, eoque multiplici, plusquam semel, exemplo haud vulgari, liberata. Siquidem Vir ille experientissimus, qui ægro-
tantis salutē præfuit, rarissimè aliquam,
quæ Variolis correpta abortierit, ad sanitatem pervenisse; earum verò, quæ
hoc modo essent abortum passæ, nullam
omnino superfuisse cognovit.

HISTORIA 6ta.

LOCUS ipse hortari videtur,
 ut memorabilem, & huic
 quam modò retuli maximè
 affinem, *Puerperæ* Historiam
 attexam : præcipuè cùm eidem illa Me-
 dico valetudinis suæ curam commiserat.
 Hic adeò accersitus, cùm vehementissimâ
 febre correptam, dorsique dolore labo-
 rantem videret, utcunque legitimum pa-
 riendi jam ferè instaret tempus, tum ve-
 nam secari, tum *Enema* atque Vesicato-
 ria adhiberi iussit. Postridie, eruperunt
 Variolæ, ingenti multitudine : neque
 tamen illæ, nisi rariùs, confluentes. Ex-
 inde de doloribus minùs quæsta est ; ter-
 tio

tio tamen die, partum maturum edidit. Nihilominus medentis consilio res ita processit, ut Variolæ cursum suum haud infeliciter tenuerint.

Septimo demum, cùm ego accerserer, satis aperta febris redivivæ indicia. Pulsus quippe celer, & grandis. Urina pallidior, ubertim tamen demissa. Sputatio perparca. Vix quicquam intumuit facies; pustulæ ipsæ subalbidæ; materiâ ita parum plenæ, ut maximâ ex parte vel pelliculæ, vel Verrucæ speciem induerint: perpauculæ sero tenui fluitabant. Noctes maximo cum labore traduxerat: utcunque *Opiatis* assueverat. Aliquando & languescere visa est. Itaque applicata sunt Vesicatoria infra cubitum utrinque: præceptaque, quæ & quietem inducerent, & humores, siquâ id fieri posset viâ, propellerent atque maturarent. Sed,

Octavo, utcunque nox paulò levior fuisset, pustularum maturitas nulla: neque quid amplius tumoris accessit. Febris autem multâ cum corporis jactatione acue-

acuebatur. *Clyster*, vesperi adhibitus, alvum fudit, unde febris impetus paulum relanguit.

Nono, eadem omnia. Neque quicquam vel in artubus maturuit. Inquies maxima, aliquando & mens parum sibi constans. Idem hodie ab eodem *Ene-mate* levamentum.

Decimo, apparuerunt in ipsis pustularum interstitiis, haud mediocri numero, papulæ rubræ, *Morbillorum* instar, ferè intra Cutem hærentes : aliquæ tamen ita extabant, ut tuberculi alicujus speciem referrent. Triduo autem elapso, omnes evanescebant. Neque nova hujusmodi eruptio aut infrequens, aut à scriptoribus silentio prætermissa : quam quidem & observasse videtur vetustissimus scriptor ille, apud *Rhazem*^a, *Georgius* : ait quippe *aliquando accidere, & inveniri Variolas parvas intus in magnis*

---

^a *Contin.* 30. 419. Col. 3. *Vid. etiam Mayern. de Variolis. Gasp. Kolichen. Obs. de Variolis in Æthiope.*

Variolis, & nominari Variolas duplices.
 Pari modo Variolas sæpe denuo quasi
 germinare, & recenti quâdam sobole
 succrescere scribit *Gometius*^a; etiam in
 unâ corporis parte *Variolas*, in alterâ
morbillos erupisse meminit *Etmullerus*^b.
 Ita haud rarò Variolæ sibi invicem suc-
 cedunt, nonnunquam & pustulis tum
Verrucosis, tum *Crystallinis*, aliquando &
corneis reperiuntur interstinctæ. Sed hic
 ferè Naturæ lusus humorum cruditatem
 arguit, graviolemque morbum significat.
 Tamen ut ad ægrotam revertamur, faciei
 pustulæ, squamarum instar, deciderunt.
 Febris continenter inhæsit. Pulsus æqua-
 lis fatis, sed justo concitator. In urinâ
 nihil depositum. Itaque cùm nihil ultrâ
 suis efficere viribus potuerit natura, ne-
 que per Cutis meatus, neque, seu per sa-
 livæ, seu per urinæ vias quicquam am-
 plius extrudere, nostrum esse rati, ut huic

^a 905.
Hist. 19.

^b 248. *Pechlin. Observ. Diemerbrook.*

ita laboranti subsidium arte pararemus,
Rhabarbari 3 β sine morâ exhibuimus.
 Id tamen, alvo reluctante, nihil egeffit.
 Quare vesperi paulò valentior medicina
 præcepta est.

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* 3 iiij.

Mannæ opt. 3 β .

Cremor. Tartar. 3 j.

Aq. Mirab. 3 iiij. M.

Hoc, partitis vicibus exhibitum, alvum
quater multo cum levamine commovit.
 Quòd verò Medicina ista sic divisa fuerit,
 id quidem in hâc corporis imbecillitate
 consultò fecimus ; fatius quippe duxi-
 mus, quemadmodum & de sanguinis de-
 tractione perscianter notavit *Celsus*^a, pri-
 mùm levare ægram, deinde perpurgare,
 quàm simul omni vi effusâ fortâsse præ-
 cipitare. Hâc scilicet moderatione uten-
 tibus, rarò aliquid adversi, præter spem,
 accidere solet.

---

^a 2. 10.

Undecimo, & Duodecimo, Cardiaca cum *Opiatis* conjuncta infirmitati virium commodè subvenerunt. Minùs interrupta, quàm antea, quies. In urinâ aliquid tandem defedit. Pulsûs non ita incitata celeritas. Sed neque adhuc, licèt per discessionem aliquando mollita, febris integrum corpus dimisit.

Decimo tertio, igitur eadem ferè instituta purgatio, quod reliquum erat febriculæ, penitus restinxit.

Haud vulgares esse arbitror has *Abortientis*, atque *Puerperæ* Historias : in quibus, uti morbus ipse eundem ferè & cursum & exitum habuit ; ita hoc etiam commodi utrisque commune, ut, morbo utriusque notitiæ subtrac̃to, neutra se variolis esse correptam, nisi sanitate tandem recuperatâ, perceperit.

Vides alteram non à *puerperio* modo, sed ab ipso variolarum genere in vitæ discrimen maximum incidisse : nam pustulæ erant, aut more verrucarum duræ, aut siliquarum instar vacuæ, nullamque
unquam

unquam maturitatem adeptæ. Quarum has *Marcellus Donatus*^a, illas *Johannes de Gaddesden*^b, de re medicâ scriptor nostratium antiquissimus, uterque *Rhazem*^c secutus, lethales pronuntiat. Hæc quidem morbi species perrara : quâ tamen puellam non ita pridem laborantem curavi. Erant in eâ Variolæ confertissimæ : febris sub initia ita vehemens, ut per *quinque* continuos dies deliria, dolores, Vigilias, nervorumque distentiones intulerit : post id temporis omnia pacata. *Octavo*, in pustulis nullum omnino puris vestigium : nullus itidem in facie tumor. Itaque jam tunc, nè periculum grave instaret, metuendum duxi. Postridie tamen, pelliculæ omnes ruptæ atque deciduæ : & contra spem omnium, sine febre morbus ex integro decessit. Elapsis tamen diebus aliquot, materiam adhuc in sanguine delitescentem indicabant, qui tum ubertim prodierunt, Furunculi.

^a *De Variol.* III. *sin.* 30. de peste. c. 15.

^b *Rosa Angl.* 2. 4.

^c *Con-*

HISTORIA 7ma.

ADOLESCENTULUM annorum
A ferè quindecim Febris, cum
V multo capitis dolore fluxu-
 que ventris peracri, corripuit:
 ita ut brevi prodierint Variolæ, confer-
 tæ & contiguæ. Ægrotantem sic maxi-
 mè levari posse judicabat Vir rei Medicæ
 gnarus, *T. Wadsworth*; si Nuchæ appo-
 neretur Vesicatorium, essetque in usum
 vocata, quæ fluentem alvum reprimeret,
Tinctura. *Tertio*, cùm ego adscitus es-
 sem, die, pustulæ, utcunque exiguæ,
 satis floridæ tamen, magisque quàm pro
 impedimentorum ratione evocatæ. Nam
 alvus erat etiamnum cita, ita ut quoti-
 die

die *quater* aut ampliùs descenderit. Itaque *Tincturæ*, aliisque remediis, tam astringentibus, quàm Cardiacis, sæpius assuetum, unde paululùm substitit alvus. Accessit gutturis angor, & quædam asperitas : Lingua etiam pustulis dolentior. Cui quidem malo commodè subvenit *Mucilago* tenuis, ex *Cydoniorum* semine confecta. Urina coloris haud mali.

Quarto, mane pleraque eadem : increbuit tamen ventris fluor ; ita ut necesse haberemus valentius quoddam medicinæ genus experiri : quod fuit hujusmodi.

℞ *Decoct. alb.* ʒ vj.

Confect. Fracastor. sine melle ʒ vj.

M. F. *Clyster statim injiciendus ; & rep. vesperi.*

Sed neque sic alvus ita quievit, ut non sæpissime noctis tranquillitatem interturbârit. Nihilominus,

Quinto, pustulæ neque colore pallentes, neque in apicibus retrusæ ; sed pro
 E 4 hujusce

hujusce morbi indole haud infeliciter
 provectæ : vires etiam satis constantes.
 At aderat inquires haud mediocris, ven-
 terque exsolutus novas molestias creavit.
 Quod fluxit autem erat perliquidum :
 interdum etiam Mucis pituitæque similia
 excreta. Quare & *Theriaca* astringenti-
 bus immixta, & *Clyster*, qui potentiùs
 ventris impetum compesceret, injectus.
 Adhibitus etiam, qui somnum inferret,
 haustus. Noctu, satis commoda quies,
 ita ut,

Sexto, alvus coactior facta, nunc tan-
 dem comprimi videretur. Quare omis-
 sis quæ valentiùs astringerent, *Theriaca*
 iterata est : eademque nobis fuit somni
 arcessendi cura.

Septimo, tamen recruduerunt omnia ;
 alvus siquidem nimiùm concita : pustulæ
 tamen coloris satis vividæ ; & pure pro-
 babili referte. Itaque ad ea, quæ die
quarto præcepta sunt, iterum transivimus.
 Unde nox paulò tranquillior,

Octavo,

Octavo, Nullæ ampliùs alvi fluentis turbæ : neque ulla nisi de languore aliquo querela. Pulsus tamen commotior, ita ut haud obscura fuerint febris secundæ indicia. Itaque satis cum molestiâ consumptus dies. Quare id à nobis maximè attendi, curationemque sic dividi oportere rati, ut & perfici posset, quæ adhuc tardior fuit, pustularum maturitas, haberetque æger liberaliores quietis inducias, in *Cardiacis*, quæ mediæ essent materiæ, *Opiatisque* hærendum esse judicavimus. Postridie adeò, satis ex voto in omnibus processum.

Decimo, Pustulæ, maturitatem adeptæ suam, siccescere cœperunt. Febris exacerbata, ita ut summa secuta sit iniquies. Igitur *Enema*, quod ventrem emolliret, & *Vesicantia* brachiis adhiberi curavimus. Haustus etiam somniferus alterâ vice, noctu, repetitus : unde quies aliquantulum pacatior ; ita tamen ut,

Undecimo, Pulsus fuerit nimis concitatus, fervorque corporis satis vehemens.

In

In urinâ autem aliquid defedit. Itaque
cùm Febris etiamnum infideret,

Duodecimo, *Rhabarbari* 3 β , hæsit-
atione omni abjectâ, exhibuimus; unde
alvo *quater* solutâ, febrilis ille æstus ma-
gis ad temperiem deductus: qui tamen,
sub noctem potissimùm, ingravescere
nondum destitit.

Decimo tertio, idem rerum omnium
tenor. Quare,

Decimo quarto, *Rhabarbarum* rursus
exhibitum ventrem *sexies* fudit. Hinc
nox satis quieta: & quod reliquum erat
febriculæ omnino elanguit.

Advertis, quàm in lubrico fuerit Ado-
lescentuli hujusce salus. Etenim cita
alvus, ab universis scriptoribus, inter
signa Variolarum maximè funesta poni-
tur: cujus quidem tantus fuit apud *Ara-
bas* timor, ut horum plerique ægrotos
per ea quæ ventrem cotraherent non di-
ligenter modò, sed etiam officiosè præ-
munierint. Aliorum autem, etiam *Ara-
bum*^a,

bum^a, alius sensus, qui primis morbi diebus alvum leniri volunt: nonnulli eam omni^b, aut alterno^c saltem die, vel *Clystere* vel *glande* subditâ solvi præcipiunt. Quam quidem curandi viam, quibusdam in *Germaniæ* locis, jam nunc teneri intelligo. Quanquam verò is ego non sim, qui, utcunque *Cathartici* aliàs haud adversus, in ipso morbi curriculo ea in usum trahi consulerem: hæc ipsa satis evincit Historia, ventris fluorem, etiam citra ægroti exitium, in Variolis posse aliquando consistere. Id autem observatione haud indignum, quòd, relicèt in integrum restitutâ, morbus tamen ipse factus fuerit, ut alvo fluentiore plerumque fit, diuturnior.

---

^a *Fil. Mesuæ, Contin. 421. c. 4. Serap. ib. & de Febr. c. 12.* ^b *Sennert. 736.* ^c *Fonsec. Consilior. Tom. 1. 48. Horat. Aug. x. 18.*

HISTORIA 8va.

VIR O annum ferè agenti tricesimum acciderunt Variolæ, totum corpus pariter ac faciem ita occupantes, ut invicem usquequaque adhærescerent : paucissimis etiam in locis coaluerunt. Sed cùm satis aliàs roboris subesset, *octavum* diem haud admodum vexatus attigit. Tum verò vesperti spiritus paulò gravior, sensus tardior, mensque haud leviter commota. Inquies, fervorque corporis accessit. Pustulæ jam quasi inaruerant. Curavit eum diligenter *J. Hollier* : sed ne suo ille arbitrio, quæ potior visa est, mendendi viam insisteret, obstitit *Gallus* quidam,

quidam, qui cùm medicinam ex *sale* potissimùm *Viperino* confectam, eamque quasi fallere nesciam obtruserat, de ægri securitate magnifica promisit. Tamen,

Nono, neque desiit spirandi molestia, neque non vehementiùs increbuit delirium. Itaque, vesperi, apposita sunt *Nuchæ* atque brachiis *Vesicantia* : *Clysterque* satis acris inditus ventrem sæpius commovit. Hinc

Decimo, spiritus faciliior, caputque aliquatenus levatum.

Undecimo autem, febris invaluit : ita ut *Delirio* maxima tandem per vices supervenerit capitis gravitas ; ferè ut soporatus videretur. *Tendines* interim convulsi. *Ardor corporis* summus : aliqua etiam spirandi difficultas. *Pulsus* tamen & plenus, & vehemens. Itaque cùm discrimen ingens jam tum immineret, in eâ fuimus opinione, & sanguinem extemplo detrahi, & alvum etiam sic deduci oportere.

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij.
Syr. de Rhamno Cathartic.
Aq. Pæon. C. ana 3 iij. M.

Dicenti, extrema videri ejus generis remedia, ea fanè sic & videri & esse responsum est, idque itidem extremum esse, cui occurri voluimus, periculum. Quare sanguis jam tum detractus præsentis aliquid auxilii attulit ; noctuque venter sæpe demissus tum cerebri tum pectoris gravitatem sic ex integro tollebat, ut febris quoque jam interquiescere cœperit. Ita tandem juvantium pertinacia malum corporis vicit.

HISTORIA 9na.

NOBILISSIMÆ & perantiquæ
 familiæ hæredem corripuerunt
 Variolæ : ita leniter quidem,
 ut sine ullâ ferè molestiâ eru-
 perint. Itaque in principio, nihil, quod
 morbo occurreret, factum : nisi quòd
 Cucurbitulis eductus fuerit sanguis ad
 3 iv. Curam ægroti habuit, Vir cla-
 rissimus, & supellectile medicâ instru-
 ctissimus, *H. Sloan.* Ad octavum adeò
 diem sine omni difficultate perventum est :
 ut nulla omnino fuerit suspicio, posse
 eum aliquando in periculo versari. Eo
 tamen die, cùm nos illum unà primùm
 inviseremus, & febre tentatum, & sin-
 gultu

gultu sæpius affectum invenimus. Accessit & Tussicula. Pustulæ non in facie modò, sed per universum corpus confertæ : in pectore præsertim à claviculis ad umbilicum usque, densissimæ : quod uti perrarum est, ita & inter mali ominis signa à quibusdam non temere positum. Neque id sanè infrequens, ut Variolæ, licèt inter initia facillimè, ut hoc in casu, proruperint, morbi tandem decursu evadant mortiferæ. Pustularum margines supra modum rubescentes : ipsæque crudiore materiâ diffuentes, quæ ad flavedinem quidem parum accederet. Facies non nisi modicè intumuit. Pulsus plenior, utcunque incitatus. Haud multa inquires ; somni tamen neque arcti, neque diuturni. Sputatio longè parcior, quàm quæ morbo ita gravi conveniret. Is autem virium languor, ut neque caput de pulvino tolli, neque in alterutrum se verti latus libenter tulerit. Horum omnium ut ratio aliqua haberetur, mitiore Cardiacorum genere, aliisque remediis curavimus.

In-

Insequente *biduo*, nulla rerum mutatio, nisi quòd decesserit singultus. Somnifera singulis noctibus adhibita, aliquando & iterata.

Undecimo, Tussis vehementer increbuit, & quandam quasi in pectore angustiam invexit. Febris etiam, præsertim vesperi, exarsit. Itaque quæ pulmonibus subvenirent imperata, admotumque Nuchæ Vesicatorium.

Duodecimo, venter *Enemate* solutus febrem aliquantulum tenuavit, quæ tamen noctu ita recrudit, ut per intervalla delirium excitârit.

Decimo tertio, Facies prorsus incrustata, Manuum tumor omnino nullus. Spiritus paulò molestior. Neque febris adhuc conquievit, neque remiserunt cætera. Urina tamen, largiter utcunque profusa, nonnihil deposuit. Serio igitur de his rebus deliberantes, de *Evacuantibus*, & de *Rhabarbaro* exhibendo sermonem habuimus : cunctanter tamen in hoc ipso morbi tempore, periculoso licèt,
F agendum

agendum esse arbitrati, id consilii abjecimus. Quâ quidem in re id potissimum attendimus, ut, naturæ conatum dum opperiremur, ægroto interim nihil noceremus. Neque id non a nobis curandum esse duximus, ut existimationi etiam nostræ, quoad licuit, consuleremus. Fortasse etiam prudenter satis aut quicquam tentare, aut in splendidâ personâ periclitari conjecturâ nostrâ noluimus, ne occidere, nisi servâssemus, videremur. Quippe si liquid adversi acciderit, id *Rhabarbaro* fortasse quis imputaverit : sin, *Bolo* atque *Julapio* decenter & solenniter repetitis, res tamen ad exitium veniret, artis regulas fuisset persecuti. Nihilominus *Clysterem* alterâ vice præcipere ausi sumus, adhibitaque sunt brachiis utrisque Vesicantia. Nox inquieta ; Febre nunquam antea ita graviter laborârat : multa, & sæpissime incondita, locutus. Pulsus tum citatior, tum minùs valens. Itaque mane,

Decimo quarto, experiri statuimus, quid auxilii in hoc rerum discrimine afferre possent Cucurbitæ : his adeò admotis, sanguis ad 3 viij fluxit ; unde & aliqua caloris remissio, & capitis levamen maximum.

Vesperis tamen, cùm Febris etiamnum parum esset inclinata, nosque evacuantia præcipuè ex usu fore tandem suspicaremur, de *Rhabarbaro* iterum mentionem fecimus ; jam de *quindecim*, mox de *viginti quinque* granis locuti. Sed medio tutiùs eundum esse rati, rem æquissimo modo secuimus : &, *viginti* demum granis fidenter exhibitis, nimium alvi fluxum haudquaquam perhorruimus. Hinc ventre *semel* soluto, Febris, utut nunc primum mitescere visa sit, etiamnum tamen inhæsit. Quare ne vel delirium, vel spirandi difficultas ingravesceret, Vescantia ut præstò essent, præcepimus.

Decimo quinto, melior paulò rerum facies. Pulsus magis ad æquabilitatem accessit. Nulla jam pectoris angustia,

vox tamen raucissima. *Enemate* adhibito, emollitus est venter; qui deinde ad fluorem proclivior, hoc & proximo die *ter quaterve* dejecit. Vires tamen, nisi in ipso deijciendi articulo, haudquaquam imminutæ.

Decimo septimo, ad *Rhabarbari* 3 ss satis audacter ascendimus: unde *ter* fusus est venter. Sed neque adhuc febris prorsus evanuit, quæ vesperi præsertim molestiam renovabat. Cætera quidem in melius mutata. Itaque,

Vicesimo, cum quotidie descenderat venter; exhibita sunt *Rhabarbari* grana xxv. Febris nunc tandem penitus depulsa; viresque, quanquam alvus liquidior jam facta *bis* ferè indies, ad tempus aliquod, fluxerit, paulatim instauratæ.

Ad hunc modum Vir ille prænobilis ex morbo gravissimo, lentis tandem gradibus, ad sanitatem pervenit: quam utique evacuantibus, & quidem Ventri maximè fluenti acceptam referri oportere ipsa satis fidem facit Historia: nam Fe-
bris

bris non, nisi postquam fuerit leniter
fanè, ad plures tamen vices repetita *pur-*
gatio, decessit.

HISTORIA X^{ma}.

 ELIRIUM vel in initiis, vel in ipso vigore Variolarum fatis vulgare est : sed id vix aliàs unquam ita impotens atque effrænatum, ac in Virgine quâdam percepi. Eruperant eæ haud commodè, die scilicet secundo ; permultæ quidem illæ atque densæ, sic quidem ut in genis plane coiverint. Vicinus aderat ei Medicus *T. Pigot* : qui id probè curavit, ut fatis feliciter & exirent pustulæ, & procederent. *Quarto* adeò die, eæ tum mole haud mediocres, tum etiam colore florentes. Sed somnus à biduo nullus accesserat ; quare mens brevi turbatior, ita

ita ut vanas quasdam imagines, cogitationesque tristissimas acciperet : neque intra verba desipuit illa, sed aliquando violentiùs se gessit, sic ut facilè contineri nequiverit. Pulsus eo die haud multùm inquietus ; sed corporis fervor vehemens : seque ipsa quasi flammis torrerì sæpius clamavit. Imperata sunt Vesicantia : aliaque id genus remedia, quæ & pustulas augerent commodè, quietemque arcefferent. Sed somnum his auxiliis frustra quæsimus. Itaque manebat idem, isque quasi bacchantis furor. In cæteris, satis pro sententiâ processum.

Septimo, quietis quidem perpufillum : mens tamen vanis imaginibus pariter addicta. Pustulæ cursum suum non malè tenuerunt. Febrisque hætenus, si pulsus consuleres, ferè aberat, sed incendium aliquod intus delitescere visum : adeò ut fitis adesset perpetua, faucesque ita siccescerent, ut sputorum omnis interciperetur cursus.

Octavo, cùm materia in pustulis jam ad maturitatem spectaret, Febrem ex more accessisse pulsus ipse, concitator factus, indicabat. Idem tamen & validus, & plenus. Spirandi molestia nulla, sed nec quies ulla : nec mentis error quicquam remisit. In urinâ nihil coctum apparuit.

Nono, omnia ferè eadem, nisi quòd tum Febris, tum Delirium sæviret atrocius. Itaque *Clyster* est injectus ; unde, alvo subductâ, spatium aliquod in quiete transactum.

Decimo, Pustulæ quidem pure, sed eo tamen crudissimo repletæ. Eadem animi impotentia ; Febrisque ad extremum caloris gradum perducta. Nervorum etiam distentiones subinde obortæ. Quare, Cucurbitulis admotis, sanguis ferè ad $\frac{3}{4}$ ix detractus : unde primum aliqua, permodica licèt, Febris levatio. Tendines jam etiam quiescebant.

Duodecima, rursus in deterius itum est. Sed nec pustulæ adhuc prorsus aridæ,

dæ, neque faciei tumor imminutus : corporis autem calor intensissimus. *Rhabbari* 3 ss jam tum sumpta ventrem laxaverat modò ; quare is, proximo die medicinâ paulò valentiore adhibitâ, liquatus est. Inde aliquæ somni induciæ ; qui tamen etiamnum ita perdifficiliter accessit, ut ferè frustra fuerint, quæcunque in usum ducta sunt, *Opiata*. Id quod aliàs in vehementibus deliriis sæpe experimur. Febris adhuc cum mentis alienatione maximâ inhæsit : itaque *decimo sexto*, *Rhabbari* 3 ij imperati sunt, & *decimo septimo*, etiam repetiti : ita ut alvus sæpius descenderit : sed ne sic quidem aut incendium corporis restinctum est, aut remisit delirium. Igitur,

Decimo nono, Hirudines, Venis temporalibus admotæ, sanguinis multum exhauserunt. Hinc magnum capitis levamen percipi ; quod tamen adhuc ita vacillabat, ut delirium subinde recurreret. Neque febris hætenus interquievit.

Quare,

Quare, *Vicesimo*, potione, quæ leniter purgaret, adhibitâ, intraque *triduum* iteratâ, febris ita imminuta est, ut ægrota, post *Viginti quatuor* demum dies, jam primùm mentis esset suæ. Atque illa quidem deinde, ut febriculæ finem imponeret, *lacte Asinino* usâ, brevi ad integritatem pervenit.

VIDES

VIDES, quàm in simili Vari-
 olarum genere dispar sit mor-
 bi ipsius cursus, ratioque af-
 fectuum multiplex, & planè
 dissimillima : vides ægrotos sexûs utrius-
 que, omni tempestatum genere, omnis
 ætatis, omnis habitûs, omni anni tem-
 pore, eodem malo laborantes ; quos ta-
 men omnes hæc potissimùm *purgandi*
 via periculo vitæ maximo liberavit. Vi-
 des, ut aliis inopinatam præsentissimam-
 que opem attulerit *purgatio* ; ut aliis
 paulisper subvenerit, cunctantiùs per
 vices repetita : ut universis, seriùs aut
 citiùs, mirabilem in modum saluti fuerit.
 Nonne enim omnes hi ex ipsis propè
 lethi angustiiis, hoc medicinæ auxilio, e-
 merfere ? quidam utique, uno quasi ictu,
 simul

simul & semel erepti : plurimi minutatim, lentèque admodum extricati : ita ut, si quis horum omnium salutem *purgationi* minimè ascribi oportere censeat, idem pari per me licet jure contendat, neque artem medicam unquam exstitisse, neque ullam unquam profuisse cuiquam Medicinam. Hæc tamen nota satis atque illustra, non ex otiosorum hominum cerebro effusa, sed ex ipsâ, Artis Magistrâ, Experienciâ, eâque multiplici, deducta : non in angulis, non in gurgustiiis, inter nutrices & aniculas clanculum conficta, sed in luce atque conspectu hominum, maximèque intra Nobilium parietes, coram testibus idoneis gesta atque probata.

At, inquiunt, inaudita est hæc mendendi via & nova, à priscorum rationibus aliena, à nobis jam primùm recenter tradita : nôsti, quàm parum Nos quidem id quodcunque fuerit laudis nobis ipsis arrogemus ; dixique aliàs, quibus id demum Authoribus ut faceremus, impulsifumus.

sumus. Sed quò magis, vel ut inventores, gloriam defugere, vel ut novatores, invidiam declinare possimus, liceat argumentum hoc longius ex ipso fonte repetere. Neque res erit, hîc præsertim, valde aliena, si & primam morbi originem altiùs persequar, & de vetustissimis quibusque, qui de eo locuti sunt, scriptoribus strictim pauca, haud omnibus nota, subjiciam. Quod quidem libentiùs facio, quia illorum tempora, uti hætenus in libris notantur, non falsa modò sint, sed & confusissima. Neque verò id mirum tot fabulas, tantamque in rerum harum memoriâ obscuritatem reperiri, cùm nullus adhuc ad scribentium manus pervenerat Author idoneus, qui explicato ordine medicorum *Arabum* ætates persecutus esset : sed has demum tenebras primus dispulit, Vir reconditæ eruditionis, *Pocockius*, *Abul-Pharajio*^a, eodem & Medico & Historico haud mediocri,

---

^a *Vixit A. D. 1284.*

in lucem publicam prolato ^a. Quare, quod hucusque à nemine animadversum esse percipio, id quod est hujus argumenti breviter percurram, ut prima Variolarum notitia in quâ ætate extitisset, quatenus quidem ex Historiâ constat, possit intelligi.

Variolæ igitur, utcunque earum ortus sit fortasse, quàm vulgò existimatur, obscurior, tamen ab *Arabum* usque imperio initia duxisse videntur. Nam qui eas *Græcis*, etiam antiquioribus, cognitæ fuisse contendunt, planè ineptiunt : cùm ii, in signis morborum enarrandis scriptores accuratissimi, de hoc tamen literam prorsus nullam reliquerint. Neque me fugit, quòd ipse *Rhazes* ^b suo, non *Georgii* (ut vult *Sebizius* ^c) decreto, *Galenum* eas non omisisse, & propriam earum curam scripsisse dixerit : quos quidem *Galen*i locos ego cum *Diomed*e *A-*

^a Oxon. 1663.

^b *Contin.* 419. 4. 420. 2.

^c *De Variol. Disp.* 2. Q. 1.

mico ^a neque inveni adhuc, neque ad Variolas quoquo modo referri posse con-jicio. Unus tamen *Rhazes*, qui multa priscorum *Arabum* scripta suo operi in-seruit, ostendit, morbum hunc aliquot ante suam ætatem seculis fuisse notissi-mum.

Antiquissimus adeò, quem aliquid de Variolis memoriæ prodidisse constat, à *Rhaze* sæpius laudatus, *Aaron*, sacerdos; *Alexandria*, in quâ à *Ptolemæorum* usque temporibus floruerant literæ, & præser-tim *Medicæ*, natus : qui *Mahumede* im-perante, A. D. 622, sive circa *Hegira* initia clarus ^b, *triginta* de re Medicâ li-bros ^c, linguâ uti dicitur *Syriacâ*, com-posuit. Hic & signa Variolarum tra-didit ^d, & erumpendi tempora explicuit ^e, & sive salubria, sive periculosa genera ^f notavit : etiam aliquâ ex parte curandi ^g modum attigisse videtur. Nam & ca-

---

^a *De Variol. c. 10.* ^b *Abul-pharaj. p. 99.* ^c *Ib.*
Haly Abbas Theor. c. 1. ^d *Contin. 419. 2.* ^e *Ib.*
col. 4. ^f *422. 1.* ^g *Ib.*

vendum esse ait, cùm semel eruperint,
 à frigidis ; succum *Apii*, & *Fœniculi*
 præcipit, quò meliùs extrà prodeant Va-
 riolæ : medicinam denique, quò tam ori
 faucibusque, quàm oculis nihil asperius
 accidat, describit. Ita ut in *Ægypto*
 fortasse, *Aaronis* patriâ, eâdemque *Pe-*
stilentia procreatrice haud infrequenti,
 prima, quantum ex monumentis suspicari
 licet, exordia habuerit Variolarum mor-
 bus : qui deinde, *Alexandriâ* ab *Amro*
 captâ, *Græcisque* ereptâ, inter *Arabum*
 nationem facilè diffusus est. Haud ita
 multò tamen ante *Aaronis* tempora, etiam
 in *Ægypto*, Variolas extitisse fidem facit,
 qui superiore seculo vixerat, *Ætius Ami-*
denus : is enim, utcunque in eâdem
Alexandriâ ^a Medicinæ studuerit, om-
 nemque rerum Medicarum farraginem
 congefferit, mentionem de iis nullam
 omnino fecit.

---

^a *Tetrabib.* 1. 1. *Ol. Cyzicen.* & *Ol. Salca.*

Circa idem tempus, sub *Heraclyi* ferè exitum, Anno nimirum 641, medicinam illustravit, sive potiùs Veterum, *Galen*i præcipuè, volumina contraxit *Paulus Ægineta*^a : in morbis mulierum tractandis insigniter peritus ; unde ei cognomen *Obstetricii* accrevit. Itaque & suos de re Medicâ libros, uti advertere potes, à *Pregnantium* victu auspicatur, & affectus muliebres^b ferè fusiùs, quàm cæteros, enarrat. Peregrinandi studio multùm deditus fuit : cùm tamen ille, scriptor, uti videtur, haud indiligens, nullumque à se morbum prætermisissum^c esse professus, de *Variolis* ne verbum quidem fecerit, satis magno argumento est, eas non modò vetustioribus *Græcis* fuisse incognitas, sed ne *Pauli* ipsius temporibus in *Graciâ* adhuc innotuisse.

Post hanc ætatem aliquot annis, A. D. 683, extitit *Maserjawaihus*, *Basorensis*, linguâ *Syrus*, religione *Judæus*, medicus,

---

^a *Abul-pharaj.* 114. ^b *Lib* 3, & 6. ^c *Præfat.*

Rhazis judicio, & perspicuus & sagax. Is *Aaronis* Presbyteri Pandeſtas medicas, *Merwano* imperante, in sermonem *Arabicum* convertit ^a. Hujus & ſcripta quædam feruntur : in quibus oculorum etiam à Variolis male habentium curam tradidit ^b.

Ut autem Variolas etiam in hâc *Arabum* ætate lethales aliquando fuiſſe appareat, *Alſaffahum* Chalifam eo morbo periſſe, A. D. 753, teſtatur *Historia* ^c. Mox imperio ſuffectus *Almanzor*, ex *Abbaſidarum* ſtirpe proſectus, literarum ſtudia excitavit : cùmque *Bagdadi*, urbis à ſe jam recenter conditæ, ſtomachi infirmitate laboraret, *Georgium*, Medicum *Fondisaburi* celebrem, *Perſicæ* atque *Arabicæ* Linguae peritum, accerſi juſſit. Idem *Georgius* quædam de *Variolis* conſcripſit : & tum quibus maximè tempeſtatibus ^d ſævire ſoleant, tum quibus notis ^e inter-

---

^a *Abul-pharaj.* 127. ^b *Contin.* 421. 3. ^c *Abul-pharaj.* 139. ^d *Contin.* 419. 2. ^e *Ib.* Col. 3, & 4.

nosci possint, fatis disertè explicuit : aliquid etiam de earum^a præsagiis adjecit.

Tum, circa A. D. 795, *Johannes* filius *Mesnæ*, Christianus, Syrus, faceti Vir ingenii magnique nominis, scholam^b *Bagdadi* summâ cum celebritate aperuit. Itaque ætas ea maximam Medicorum copiam effudit. Hic scripta Veterum medica interpretanda suscepit, impulsu præcipuè *Rashidi* Chalifæ : cujus ille quidem salutis, uti & eorum qui deinde secuti sunt, usque ad *Almotawacceli* tempora præfuit : hoc autem familiarissimè usus est, tandemque, non nisi circiter A. D. 846, ætate provectior decessit. Libros autem composuit quàm plurimos, ordine quidem, uti notat *Haly^c Abbas*, carentes ; in quibus & aliqua de Variolis præcepta dedit : nam, præterquam quòd eadem ad oculos atque *Aaron* præceperit, ventremque tympani instar sonantem^d

^a *Contin. Col. 3, & 4.*

^b *Abul-pharaj. 153.*

^c *Theor. c. 1.*

^d *Contin. 421. 1.*

mali esse ominis edixerit, ad amoven-
das Variolarum Cicatrices *mirabile* ut
dicitur remedium concinnavit, & decan-
tatum illud *Laccae Lentiumque* Decoctum
primus descripsit ^a. Alvum etiam *Aquâ*
fructuum, si necesse fuerit, usque ad
septimum diem leniri jussit. At hujus
scripta ita exaruerunt, vix jam ut appa-
reant. Nam *Johannes* ille *Damascenus*,
Mesue etiam dictus, cujus opera nos jam
in manibus habemus, ab hoc nostro ali-
us longè est, & longo intervallo recen-
tior.

Sed hæc eadem ferè omnia, quæ de
Variolis perstrinxit *Mesue*, à *Serapione* ^b
sunt itidem tradita : qui id etiam addi-
dit, sanguinem inter initia, vel Venâ
incisâ, vel Cucurbitulis adhibitis, mitti
oportere. Etiam lenientibus, à *Mesue*
præceptis, alia quædam adjecit. Nam
id quoque advertere licet, quòd hæc,
quæ jam ex *Rhaze* sunt petita, etiam

---

^a *Contin.* 421. 4.   ^b *Ib.* 421. 1 & 4. 425.

inter ea, quæ *Serapionis* nomine de *Febribus* habentur, verbis ferè iisdem explicata reperias. Id autem in *Serapione* ^a reprehendit *Haly Abbas*, quòd non investigaverit *Variolam* signaque ejus, & *medelam* propriam; sed interserit ejus mentionem in calidi tractatu *Apostematis*: in quod tamen vitium delapsus est ipse *Haly* ^b *Abbas*. *Serapion* tamen, utcunque *Rhaze* antiquior, quo tempore vixerit, incertum: qui enim eum, *Leone Isauro* imperante, circa A. D. 730, floruisse volunt, quâ id autoritate innixi assentiant, haudquaquam percipio.

Successit autem *Mesue* seni adolescens, *Isaac Johannitii* ^c five *Honaini Ebadiensis*, (cui, quòd libros & medicos & mathematicos feliciter traduxerat, *Interpretis* nomen inditum) filius: alterius *Johannitii*, *Interpretis* ^d itidem dicti, pronepos. Ipse etiam *Græcarum* imprimis literarum

^a *Theor. c. 1.*

^b *Ib. 8. 14.*

^c *Abul-pharaj.*

171. ^d *Ib. 163. Herbelot. in Honain.*

sciens, & Philosophiæ studio incensus, *Almatowacceli* temporibus, rem medicam plurimum excoluit. Multa veterum monumenta, domestico exemplo, tam Syriacè, quàm Arabicè, traducta edidit. Id quidem hujusce familiæ naturale quoddam bonum : ita ut Medicis, qui ex horum disciplinâ profecti sunt, quicquid jam extat vel *Hippocratis*, vel *Galen*i Arabicè versum, unicè debeatur. *Isaac* autem, quatenus quidem ex *Rhaze* intelligimus, de Variolis locutus, nihil nisi de sanguine quasi ad *deliquium* mittendo, Ptilanâ dandâ, deque ventre, si liquidior fuerit, coercendo, præcepit. Fortasse hic idem est, qui & *Israelita* dicitur, quique opusculum de *Febribus*, à *Constantino*, *Monacho Cassinensi*, eodemque *Scholæ Salernitanæ* quasi authore, Latine redditum, contexuit. Nam *Isaac* hic, de quo loquimur, *Christianus*, genus duxit ab *Ebadiis* ; qui origine fortasse *Judæi*, ex diversis tribubus conflati, in *Castella* quædam, *Hiræ* vicina, secesserant ^a.

ferant ^a. *Isaac* verò, five noster, five alius, de *Febribus* differens, Variolarum quatuor ^b genera quaternis humoribus accommodata constituit : signaque earum, pustulis nondum proruptis, tradere contentus, curationem haud omnino attigit. Ascribitur etiam huic *Isaaco Pantechni* opus, quod diverso nomine *Complementum Medicinæ* dictum, ab aliis ad *Haly Abbatem* refertur. Certè, uti advertit *Symphorianus Campegius* ^c, plura sub *Isaac* titulo adducit *Rhazes*, quæ in *Haly Abbate* inveneris, nullo mutato verbo, & capite toto. Sed de hoc scriptore plura suo loco dicemus.

Hunc proximè secutus est, *Almoctaphi* temporibus, A. D. 900, *Josephus Alsa-ber*, five *Vigilator* dictus, Vir & doctrinâ & famâ insignis, qui magnâ diligentîâ, quæcunque ad Medicinam pertinerent, congeffit. Sed vix quicquam eum de

---

^a *Ibid.*   ^b *De Febr. lib. 2. 27.*   ^c *Epistol. ad And. Turinum.*

Variolis ^a docuisse constat, nisi quod ex *Mesue* fuerit depromptum.

Hæc ferè sunt, quæ ex *Arabum* scriptis ad *Variolas* pertinentibus excerpfit *Rhazes* : qui, uti observat *Haly Abbas* ^b, in Volumine illo ingenti, quod *Continens* vocatur, Medicorum omnium tam veterum quàm recentiorum sententias, ab *Hippocrate* ad *Isaacum* usque, collegit. Sunt tamen & alii, qui, incertæ utcunque ætatis, à *Rhaze* laudati, in hoc *Variolarum* argumento elaborârunt, Medici, viz. *Judæus*, *Tabri*, *Tarmadi*, *Bugajesu* : quorum quidem *Judæus* satis antiquus, quippe cujus mentionem fecerit, *Rhaze* senior, *Serapion*. Neque ille sanè spernendus author : utpote qui primus duo *Variolarum* genera, interstincta atque confusa ^c, indicârit : discrimina ^d, quibus eæ à *Morbillis* distingui possint, posuerit : in morbi denique decursu ea,

---

^a *Contin.* 420. 4.   ^b *Theor.* c. 1.   ^c *Cont.* 419. 2.
^d *Ib.* 4.

quæ & exitum pustularum expediant, & recessum leni astrictione intercludant^a, præceperit.

Hactenus, quâ licuit, ex Antiquorum *Arabum* fragmentis in *Rhazis* unici The-
sauro delitescantibus, opere *Abul-Pharajii*
Chronologico adjutus, *Variolarum* Hi-
storiam pertexui. Vides tanquam in ta-
bulâ aliquâ rudiorē, quàm non infeli-
citer quidem adumbrata sint prima morbi
lineamenta ; ipsa verò forma neque ad
vivum satis expressâ, neque ad veritatem
adducta. Præclarè scilicet inchoata mul-
ta, perfectâ non planè. Fortassè aliquid
paulò limatius ex ipsius *Rhazis* officinâ
prodibit.

Rhazes adeò, A. D. circiter 900,
inclaruit : nam Anno 932 oculis captus,
& senectute confectus, octogenarius sci-
licet, cessit è vitâ. Hunc *Maurum* fuisse
volunt plerique ; suosque de re Medicâ
libros ad *Almanzorem*, vel *Cordubæ*, vel

---

^a Contin. 421. 4.

Africa Tyrannum misisse. Sed neque *Rhazes* *Mauritaniâ* oriundus, quippe qui *Raia*, apud *Chorasanos* oppidi, natus fuerit ^a, indeque nomen adeptus; neque *Almanzor* ille, aut *Africa*, aut *Cordubæ*, sed huic itidem *Chorasana* ^b imperabat; *Sarraceni* proculdubio *Chalifæ* vicarius. Fuit autem *Rhazes* *Musicæ* sciens, *Philosophus* & *Medicus* insignis, singulare sæculi sui decus, & antiquitatis multum, ut temporibus illis, peritus. Qui quamquam in *Medicinâ* exercendâ plurimum operæ insumpserit (unde ei *Experimentatoris* nomen) & *Nosocomio* tum *Raiensi*, tum *Bagdadensi* præfuerit, nunquam ferè à scribendo ^c destitit. Quare etiam de *Variolis* ^d multa multifariam & collegit, & composuit; præcipuè in opere ^e illo, in quo cunctorum ante se scriptorum commentarios conclusit; quod quidem opus & in privatos fuisse usus à *Rhaze*

---

^a *Abul-pharaj.* 191. *Herbelot.* ^b *Rhazis præf. Antidot.* ^c *Ibid.* ^d *Division.* 159. *De Febr. c.* 18. ^e *Lib.* 30. *Tr.* 13.

compositum, & suis etiam temporibus
 haud facile inventu scribit *Haly Abbas*^a.
 Quin & peculiari libello, quem Inter-
 pres quidam *Græcus* ex *Syriaco* sermone
 transtulit, quemque primus ex *Græco*
Latinum fecit *Georgius Valla*, Variolarum
 cursum curationemque exposuit^b: quid-
 que in *duplici* earum genere, discreto
 atque confluenti, sequendum sit, dili-
 genter advertit. Neque enim ea *Ange-
 nii*^c suspicio ullo fundamento nititur,
 quasi liber hic non à *Rhaze*, sed à *Græco*
 Interprete fuerit confectus: cùm *Rhazes*
 ipse in iis, quæ de *Febribus*^d docuit, ad
 hoc commentariolum Lectores non semel
 remiserit. Errat etiam *Augenius*, cùm
 dicit *Rhazem* in iis, quæ in hoc opere,
 quæque in *Continente* edisseruit, sibi mi-
 nùs constitisse: quippe eadem prorsus
 utrobique^e verba de *ætatis mutatione*, in
 quâ multus est, inseruit: ea verò, quæ

---

^a *Theor. c. 1.*   ^b *De Pestilentia.*   ^c *De Febr. 9. 13.*
^d *c. 18.*   ^e *Contin. 420. 1. De Pestil. c. 1.*

ad *Blactias* atque *Variolas* pertinentia ille ex *Continente* ^a profert, non *Rhazis* sunt, sed *Georgii*. Itaque *Rhazes*, scriptor sanè intelligens, tam in hoc de *Pestilentia* opusculo, quàm in ipso *Continente*, totum hunc de *Variolis* locum illustravit : ita quidem cumulatè plenèque, ut perpauca vel ad signa stabilienda, vel ad elicienda præsagia, vel etiam ad curationem, in *primo* saltem stadio, rectè tractandam deesse videantur. Ex hoc fonte mihi videntur omnia, quæ ad *Variolas* pertinent, hausisse, qui deinde secuti sunt, *Arabum* magistri. Loquor, ut opinor ; sed licet ex scriptis judicare. Neque enim *Rhazi* aliquid ^b adjecit, utcunque de ejus famâ detraxerit, *Haly Abbas*, *Persa*, vir eximiè doctus, unde & *Magi* cognomen obtinuit : qui, circa A. D. 980, in gratiam Regis *Adadoddaula*, (cui magnifico more, patrio scilicet, assentatus est ^c) librum suum

^a 419. 4.

^b *Theor.* 8. 14. *Pract.* 4, & 5.

^c *Theor.* 1. 1.

Almaleci, (i. e.) *Regium*, construxit ^a. Is tamen liber, quasi primus inter *Arabas*, qui totius Medicinæ formam complecteretur, ab authore ipso prædicatur : & meruit certè, ut ante *Avicennæ Canonem* omnium manibus tereretur ^b; etiam si curandi præcepta spectes, *Canone* ipso est præstantior. Quare hunc magno labore Latinè reddidit, A. D. 1127, *Stephanus Antiochenus* : quanquam alii, uti vidimus, opus illud ab *Isaaco* esse conscriptum velint. Quin & ipse *Avicenna*, qui, A. D. 980, *Bocharæ* natus, A. D. 1036 ^c, obiit, nihil quicquam de *Variolis* protulit, quod non ferè ad verbum de *Rhaze* vel sumpserit, vel surripuerit : nisi fortè excipias ea, quæ de *Mictu Sanguinis* ^d advertit, & *Syrupi* ^e ex *Dactylis Mirabile*, uti dicitur, exemplar : & est fanè *Syrupus* iste ex materiâ multiplici admodum & multiformi perquam

---

^a *Abul-pharaj.*   ^b *Ib.*   ^c *Pocock. in Abul-pharaj. de moribus Arab. 362.*
^d *De Febr. c. 6, & 10.*
^e *Ib. c. 10.*

mirabiliter coacervatus. Quò iniquior in *Rhazem* scriptor ille censendus est, qui eum, à quo permulta mutuatus est, sæpius occultè vellicat. Tamen ea fuit *Avicennæ* (haud perperam *Principis* dicti) fortuna, ut neglecto *Rhazis* nomine & propè intermortuo, (de *Variolis* loquor) in Medicorum scholis Regnum aliquot per sæcula tenuerit : neque id sanè exemplo prorsus inaudito, ut qui aliena scrinia ausi sint vel apertè compilare, vel decenter magis in Epitomen conjicere, legitimi authoris lumen aliquando præstinxerint. Unde suo in *Avicennam* studio ita abductus est *Gentilis Fulginas*, ut eum *Rhaze* non modò meliorem, sed & antiquiorem authorem censuerit, postque eum^a de *Variolis* haud imperitè quidem scripsisse *Rhazem* dixerit. Sed quo in numero habendus sit *Rhazes*, utcunque desertus, abunde commonstrat, insignis ille inter *Arabas*

---

^a *Comment. in Avicen. c. 6. de Variol.*

scriptor,

scriptor, *Alsaharavius*, ejusdem, uti nonnulli volunt, cum *Averrhoë*^a ætatis: hic enim, quanquam de *Rhaze* quidem prorsus reticuerit, eum tamen ferè in omnibus secutus est: ita diligenter fanè, ut verbo tenus capita illa, in quæ noster *Variolarum* curam^b dispertierat, integra^c exscripserit.

Etiam ipse *Averrhoës*, & qui paulò vetustior fuit, *Avenzoar*, uterque *Arabs* in *Hispaniâ* licèt natus, nihil novi, quod quidem ad Variolas curandas attinet, de hoc argumento attulisse præ se ferunt. Et tamen Variolarum Contagium illâ, uti videtur, ætate se, etiam per *Europæ* gentes, ita diffuderat, ut nullus eo morbo fuerit magis popularis: quippe si quis eo immunis vixerit, id instar miraculi fuisse testatur *Avenzoar*.

Dices fortasse me jamdiu de fæce hausisse, tantumque sive mei sive Tui otii

---

^a Ob. A. Heg. 595, sive A. D. 1198. Pocock. Ib. 385. ^b De Pestilent. c. 4. ^c Practic. c. 10. Partic. 2.

in horridis hisce & ferè obsoletis *Arabum* monumentis consumi haud patienter feres. Sed quia prima hic Variolarum morbus inter *Arabas* exordia habuerit, solusque ferè sit, cujus Historiam ii ex *Græcis* non desumpserint, volui rem eam, involutam sanè & nemini adhuc, quod scio, satis perceptam, sic explicare, ut, expositis ordinibus temporum, uno in conspectu omnia videres.

Itaque ut redeat tandem, unde deflexit, fermo, quid de medendi ratione, hoc præsertim morbi tempore, senserit *Rhazes*, audiamus.

Hic adeò, licèt, morbo nondum ad summum perducto, ventrem solventia vetuerit, eo demum *Senescente*^a probat: eâ potissimum quidem de causâ, ut *natura levetur onere, & morbi materia minuat*. Et profectò idem hic, in Medicâ arte multùm exercitatus, haud futilia signa posuit, quibus dirigi possit medentis

---

^a *De Pestil. c. 14.*

judicium : nimirum tum præcipuè hanc humiditatis educendæ viam indicari monuit, si corpus fuerit submissum & invalidum, turgens tamen, aut erumpens, aut exceptum cum Albore & Rubore levi, & febris imbecillitate : maximè verò, si ad hæc accesserit Pulsus undosus : siquidem in re hujusmodi plures sunt ictus & vehementes, morbosque denotant nimio humore corpus irrigantes, & ex his febres præsertim continuas ^a. Putasne aliquem, aut verbis magis disertis, aut acriore unquam judicio, morbo jam Senescente five inclinante (scilicet ubi primùm inaruerint pustulæ) hæc de purgandi ratione præcepta complecti potuisse ? neque hæc solùm præcepta, aliis ut usui essent, more quodam professorio tradidit Rhazes, sed ipse suâ, eâque sanè longissimâ, experientiâ comprobavit. Etenim illa, de Filiâ Hebithuseyn ^b, singularis est Hi-

^a Lommii Med. Observ. lib. 3. Curis, lib. 2.

^b De Mirabil.

storia : quam, etsi aliàs tetigerim^a, ta-
 men, quia ad hanc nostram deliberatio-
 nem perapposita est, liceat breviter re-
 tractare. “ Ea igitur, Camelarum lacte
 “ liberiùs usa, in *Variolas* incidit : ne-
 “ que ei, antequam hæ *quarto* die eru-
 “ perint, vel alvus purgata est, vel
 “ sanguis missus. Igitur, circa oculos
 “ præcipuè, confertissimæ exierunt, ita
 “ ut Vetulæ, quæ astabant, eos Medi-
 “ cinâ servari potuisse miratæ sint. Ven-
 “ ter, ut moris est in hoc casu, semper
 “ astrictior. Tamen cùm, sub exitu
 “ morbi, remanserit etiamnum aliquid
 “ *Febris acutæ*, cùmque eam quidem
 “ Vir acutissimus ab humorum reliquiis,
 “ quæ per pustulas egeri non poterant,
 “ nasci videret, nullum aliud superesse
 “ auxilii genus, nisi purgaretur ea, ju-
 “ dicavit. Sed ea erat in hâc ægrotâ
 “ virium infirmitas, corporisque languor,
 “ ut remedium paulò valentius sustinere

---

^a *Comment. 7.*

“ nequiverit. Itaque ille eâ modera-
 “ tione sapienter usus est, ut nihil nisi
 “ *Prislanam*, atque *Aquam Fructuum* (cu-
 “ jus Formula apud *Mesuen*^a legitur)
 “ per *quindecim continuos* dies præcepe-
 “ rit : unde quidem quotidie *bis* fusa
 “ est alvus. *Quadragesimo* demum die,
 “ *urina* aliquid deposuit : neque verò,
 “ ante *Quinquagesimum*, ad integritatem
 “ perventum est”. Vides qualem ex-
 citârit febriculam, & in quam vetustatem
 inciderit hic Variolarum morbus : quem
 tamen, *purgantium* ope, depulit tandem
 Medici sagacitas, & quædam in ipso me-
 dendi genere pertinacia.

Eandem curandi viam, atque iisdem
 ferè verbis præcepit, *Rhazis* sectator,
 utcunque magistri immemor, *Alsabara-*
vius : *alvum* scilicet, morbo jam ad
statum perducto^b, *leniri* jubet, maximè
 si ægroti vires constiterint, Pulsusque *vir-*
tutem habuerit : eaque remedia ut hâc

^a *Antidot. lib. 3.*   ^b *Cap. 10. Partic. 13.*

in re præ aliis idonea commendat, quæ calorem minùs excitent.

Deinde per aliquot secula, apud Medicos *Europæos* altum de hâc in Variolis purgandi ratione silentium : neque verò id mirum ; siluit enim ipse *Avicenna* ; ita ut frustra aliquid apud eos quæras, quod *Princeps* ille omiserit.

Tandem literis aliquando renatis, & excusso jam ferè *Arabum* jugo, homines, non ex aliorum authoritate omnia proferre, sed experienciâ duce uti, suamque sequi sententiam didicerunt. Hanc igitur five Artis, five naturæ molitionem innuit sagacissimi Vir ingenii, *Fernelius* : qui, paucissima licèt verba de *Variolis* locutus, hunc tamen morbi furorem tum demum comprimi scribit, cùm soluta alvus humorum, qui contaminati fuerunt, reliquias Crisi exturbet ^a ; febremque prorsus persistere notat, dum citâ alvo fæda illa proluvies exeat ^b. Conjunctus ferè hujus

^a De Abdit. Caus. 198.

^b Pathol. 43.

ætati *Marcellus Donatus, Mantuanus*, qui Recentiorum omnium primus integrum de *Variolis* tractatum condidit, utcunque hâc in re paulò cautior, ubi tamen se inclinaverit morbus, atque pustulæ exaruerint, maximè si *febris vel symptoma aliquod urgeat, Alsaharavium* secutus, ventrem leniter ducentia suadet^a. Quinimo, si *fluxus supervenerit ob materiam derelictam à naturâ, quam, per cutim non excretam, per alvum extrâ mittere tentat*, hunc naturæ conatum à prudenti Medico, *Rhabarbaro* aliisque id genus remediis adhibitis, *juvandum* esse præcipit : eosque planè irridet, qui *nunquam utendum esse, in fluxibus alvi, solutione ventris contendunt*^b.

Alii item, qui in hâc nostrâ disciplinâ, iisdem propè *Marcelli* hujusce temporibus, floruerunt, in *Italiâ* quidem *Mercurialis*^c, *Rod. à Fonseca*^d, *Campolon-*

^a *De Variol. c. 26. p. 189.*
^c *Morb. Puer. 25.*

^b *c. 30. p. 209.*

^d 252.

gus ^a, *Diomedes* ^b *Amicus*; in *Galliâ*,
Paræus ^c; in *Hispaniâ* denique, *Merca-*
tus ^d; eundem de hâc ventris solvendi
viâ sensum habuisse videntur. Quorum
fanè vestigiis permulti deinde & harum
& aliarum etiam gentium Medici insti-
terunt ^e. Ita ut *Ballonius Parisiensis*,
Vir in Medendi exercitatione, inter e-
lapsi seculi initia, versatissimus, sermo-
nem de *Variolis* sic concluderit, “ Se
“ longâ nempe experienciâ doctum fu-
“ isse, quòd in popularibus morbis, in
“ quibus *Exanthemata* apparuerant, sæ-
“ pius iterata *Venesectione* & profusio al-
“ vi, imo olida proluvies tum arte,
“ tum naturâ, tum vi morbi procurata,
“ multos orco eripuerit”. Neque ea,
quam de blandâ purgatione locutus,
J. Chicotius ^f narrat, Historia prætermittit-

---

^a De *Variol.*   ^b c. 6.   ^c Lib 19.   ^d 462.
^e *Jul. Cesar. Claudin. Empir. Rat.* 287. *Epiphan.*
Ferd. Cas. 78. *Franc. Pomius, Siculus, Fr. Rubens,*
Genuensis. Exc. 8. *Zacutus, Lusitanus* 786. *M. Se-*
bizius 6. 5. *Jos. de Medicis, Cretensis. Lister.* 320.
^f *Epistol. de Variol.*

tenda est : siquidem ea exponit, quemadmodum *Simo Petreus*, refragantibus Medicis tribus eâ ætate clarissimis, *Alanio*, *Marescoto*, *Dureto*, Senatoris *Parisiensis* filiam, sub exitu Variolarum, febre periculosissimâ laborantem, hoc medendi instituto servaverit.

Ita videmus ad hæc usque tempora invaluisse, ubi semel inclinatus esset Variolarum cursus, hanc de *Purgantium* commoditate doctrinam. Præcepta quidem illa, uti ab Authoribus tradita sunt, & rationi, & experientiæ omnino congrua : sed quæ nimium tamen laxa, & ad morbi momenta nondum satis exquisitè accommodata fortasse haud perperam judicamus. Nam, aut quo præsertim tempore, aut quo demum die *purgatio* illa institui debeat, à nemine adhuc perscriptum. Tandem eam *Sydenhamus*, in Variolis confluentibus, *decimo tertio*, si modò præmissa fuerit Venæ sectio, præ cæteris remediis convenire arbitratus, prorsus interim ante hunc diem tentari vetuit.

Sed id, quemadmodum aliàs ^a monui, atque uti ex his, quas recensui, Historiis perspicuè liquet, frigidum nimis consilium, nec satis pro periculo expeditum. Itaque siquid nos novi fecimus, in eo novatum est, quòd, cùm citiùs plerumque, quàm die *Decimo tertio*, ad ultima ventum sit, hoc auxilii paulò maturiùs etiam arripi debere rati simus.

Quò tamen minùs miremur argumentum hoc à scriptoribus paulò laxiùs atque confusiùs esse tractatum, in promptu est observare, (quod tamen parum intelligi video) eos ne *febrem* quidem ipsam, quæ maturescendi tempore hujusce generis *Variolas* perpetuò consequitur, pro rei dignitate satis advertisse. Atqui, in his ipsis morbi diebus, ægrotantium pars longè maxima & periclitatur, & interit : ita ut, qui locus acrius medentis judicium, curandique præcepta magis subtilia desiderat, in illo eos aut reticere penitus, aut, si vitæ periculum spectes, nugari

---

^a *Comment.* 7.

comperias. Quid enim ipsi *Arabes*, interque eos ille ipse, quem sæpe nominamus, *Rhazes*, in hoc difficillimo rerum momento, persecuti sunt, nisi ut *oculis*, ut *naribus*, ut *guttur*i subvenirent, ut *vestigia* demum Variolarum & *cicatrices* abstergerent, *secundæ febris* quasi immemores? consilia sanè ea ad ægrotantium sive levamen, sive venustatem satis comoda; ad salutem parum fructuosa.

Mirum profectò videtur, quòd inter tot, qui deinde secuti sunt, Authores, nemo ferè, si *H. Angenium*, atque *Diomedem Amicum* exceperis, *febrem* hanc à Variolarum *suppuratione* ortam vel leviter quidem tetigerit: horum autem neuter omnino, aut quibus illa diebus primùm accedere, aut quem cursum tenere, aut quas molestias afferre soleat, explicuerit. Etiam ii, qui de hoc argumento integros libellos ediderunt, uti *Donatus*, *Campolongus*, *Antonius Portus*, totam hanc de *febre secundâ* disquisitionem prætereunt: neque quicquam huic rei

rei lucis attulit, scriptor utcunque prolixus, inque omnibus omnium sententiis simul congerendis sedulus, *Sebizi*us. Et hi quidem universi ita in morbi Historiâ claudicant, ut nec *Stadia* à Variolis percursa, nec *Salivæ* profluvium illud, quod in *Confluentibus* ferè perpetuum est, uspiam meminerint. Quæ sanè omnia non ab *Exteris* modò, etiam à *Rivierio*, sed & à *Willisio* nostro (quod mirabile) intacta planè relinqui percipis. Adeò, utcunque id primâ fortasse facie incredibile videatur, legendi studioso satis patebit, in his, quæ indicavimus, mancos omnino fuisse & imperfectos scriptorum de *Variolis* commentarios, *Rhazis* usque à seculo ad *Sydenhami* tempora : qui sanè magnâ an nudentium magis, an ægrotantium felicitate, hoc, quicquid defuit, largiter supplevit ; morbi-que diversa & *stadia* & *genera* luculentius exposuit unus, quàm alii omnes gentium omnium atque ætatum Medici. Neque in extremo hoc *Variolarum* quasi actu,

actu, uti cæteri, defecit : sed, cum multa ad hanc febrem vel minuendam vel extinguendam sapienter præceperit, tum potissimum hanc alvi movendæ viam, ab omni retro antiquitate institutam, *primus* tamen inter nostrates invexit. Ita ut eos, qui hoc *purgandi* consilium, tanquam *inusitatum novumque*, insimulant, in Medicæ artis monumentis minimè esse versatos oporteat : qui quidem ut suis sibi placeant commentis, puerilibus licèt, haud repugno ; ut verò de harum rerum Historiâ decernant iidem, literarum rudes, nequaquam assentior.

Sed sit hæc, quæcunque demum est, *purgandi* ratio *nova* atque *inaudita* : quasi verò scelus esset medendi rationem excogitare, quam non tenuerunt Antiqui ; aut quasi Ars Medica ita numeris omnibus absoluta esset, ut nihil emendari, nihil adjici possit. An non reprehendendus igitur *Sydenhamus*, qui de Variolarum curatione, quæ quidem ante eum, uti vidimus, rudis omnino fuit atque incho-
ata,

ata, permulta nova, eaque momentum ad vitam maximum habentia, edidit? An ille verò omnia ita limavit & perpolivit, ut nihil ei quicquam, qui deinde secuti sunt, attexere possint? Credo nos malè meritos esse de iis, quos sanitati restituimus, quòd in hâc re vires ingenii periclitati sumus, &, quousque in casu longè difficillimo provehi possit Medicina, experti. Præstitisset certè viâ tritâ, atque adeò tutâ prudenter incessisse: fuisset satius metu medico instructos, priscorumque vestigia religiosè persecutos, nihil tentâsse; & extra Artis regulas parum evagatos, morientibus astitisse, non eos à morte vindicâsse. Idem sine dubio fecimus occidentibus, qui novâ quâdam ratione ausi sumus ægrotos servare.

At regerunt, non semper hoc purgandi instituto salutem ægrotantium procurari. Nos sanè ii non sumus, qui hominibus, mortales cùm sint, immortalitatem promittere speremus: neque nos, ut, quæ sit nostra tenuitas, fateamur, ul-
lam

lam adhuc novimus Medicinam, quæ certò atque constanter omni in casu fit valitura : præsertim in hoc Variolarum morbo, ubi, quod frequenter fit, materia purulenta viscera etiam interiora occupaverit, *abscessumque* vel circa præcordia, vel in Pulmonibus fecerit, persæpe fallimur. Si qui feliciore ingenio hoc contra mortem *Antidotum* expiscati sunt, in lucem aliquando proferre dignentur. Quippe illa sanè remedia, quæ grande quiddam polliceri videbantur, spem nostram hætenus fefellerunt : etiam insignis ille *Alsaharavii* Pulvis, qui, si *variolæ novem prodierint, ne tamen prodirent decem*^a, olim vetuit, quascunque antiquis temporibus vires habuerit, nunc quasi effœtus vetustate tandem elanguit. Neque aliam habuit fortunam *Polychrestus Waldsmidii Spiritus* : cujus ita mirus effectus se vidisse testatur gravissimi scriptor judicii *J. Dolæus*, ut spondere audeat neminem in posterum mori posse, modò hoc utatur medicamento^b. Sed uti ætate

^a Fol. 141. col. 4.^b Encyclop. 574.

omnia in deterius eunt, Variolis correpti, quantum audio, jam, etiam in *Germaniâ*, aliquando moriuntur. Quanquam in illâ quidem regione, ea *Variolarum species*, quam nos *Confluentes* dicimus, rarior sit; quemadmodum ex literis, quas ad me perhumaniter scripsit Vir Eruditissimus, *T. Hoffmannus*, Professor *Halensis*, intelligo. Idemque, de purgatione in *Variolarum morbo* locutus, nunquam se vidisse ait in *Artis operibus tractandis* satis feliciter illos procedere, qui, eruptione plenâ jam factâ, alvum solvere reformidant; quo sine semper benignioribus usus est; idque ut facerent, author monitorque auditoribus suis fuit.

Sed ut tota hæc de purgandi ratione quæstio meliùs intelligi possit, de eâ paululùm argumentari liceat: cubat ægrotus, sub *Variolarum exitu*, febre vehementi detentus: pustulæ exarescunt; ita ut nihil ultrâ à sanguine per cutis spiracula trajici, nihil intrò à Cute ad sanguinem devehiri possit: auxilia

auxilia cætera vel nihil hæcenus responderunt, vel intelligentium omnium iudicio parum sunt responsura : &, nisi Ars Medica intercedat, extremum Vitæ discrimen subeundum. Sines igitur hunc patienter mori ? an non potiùs in re admodum periculosâ experimentum facies, siqua fortè sit salutis expediendæ via ? Ad has angustias cùm ventum sit, nequaquam oportet dubitare, an anceps præstet dare remedium, an nullum : quod, utcunque anceps, potest fortasse vitam servare, potest saltem ad dies aliquot protrahere. Sed quid si non successerit ? satis est, ut quis hoc Medicinæ genus jure experiri putetur, si id vel in millesimo corpore profecisse compererit.

Meministi fortasse casum Adolescentuli nobilis atque eximii singularem. Laborabat is pessimo Variolarum Confluentium genere : pustulæ quidem densissimæ, materiâ tenui, minimèque coctâ diffuentes, ita ut, sub finem, universum propè corpus quasi erosum crudesceret.

Maximâ

Maximâ cum difficultate ad *nonum* pervenit diem. Pustulæ in facie ficcæ, nigerrimæque. Nullus omnino in manibus tumor. *Delirii, Comatisque* frequens reciprocatio, nec spiritus satis expeditus. Febris supra modum exarsit. Nihil prorsus, quæ adhibita fuerunt, profecerant *Vesicantia*. Tu cùm tanto eum in periculo versari perciperes, *Electuarii Lenitivi* 3 iij ut sumeret, imperâsti. Unde alvus *bis terve* demissa, utcunque non ita multum levamenti attulerit, præsens tamen periculum avertit. Nam ne huic quidem nocti eum superesse potuisse putabatur. Postridie cùm Vir Clarissimus *H. Sloan* mecum esset accitus, omnes periculum vitæ maximum jam tum imminere rati sumus, nullamque subesse spem prospeximus, nisi lenior aliqua facta evacuatio rem in melius mutaret. Itaque Cucurbitulis admotis detractæ sunt sanguinis 3 iv : unde cùm Febris tenuaretur aliquantulum, cætera quoque remiserunt. Vesperis, *Clyster* inditus ventrem *bis* movit.

Undecimo, febris paulò quietior : sed cum Tussiculâ perstitit adhuc aliqua spirandi molestia ; neque prorsus decessit delirium. Major etiam in somnum, quàm par erat, propensio. Quare *Linetum* cum *Oxymelite* mixtum, & hujusmodi Medicinam præscripsimus.

℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥ ij.

Syr. Ros. Solut. ℥ β.

Aq. Pæon. C. ℥ ij. M.

Hinc alvus *bis* leniter soluta. Mane adeò, die *duodecimo*, omnia insigniter mutata. Nam, cùm ferme conquiesceret Febris, tum delirio, tum spirandi molestiâ vacavit. Urina etiam bona coctionis signa præbuit. Pulsus æquis quidem intervallis motus, sed minutulus. Præscripta sunt, quæ vires jam diu infirmas reficerent, *Cardiaca*. Postridie, cùm Febris recrudesceret, injectus est *Clyster* : satis quidem cum levamine, quod tamen non nisi ad pauculas horas perductum.

ductum. Nam febre rursus inardescente, cætera etiam in deterius ibant : & , *decimo quinto* die, cùm vires haud ultrà sufficerent, suis desideratissimus morbo succubuit. Hæc fusiùs ideo enarrare volui, ut, quam in rebus planè desperatis vim teneat *purgatio*, intelligi possit. Habent nos confitentes id semper haud præstare purgantia, quin aliquando moriantur *Variolis* laborantes ; sed qui aliquâ cum solertiâ rem æquè judicabit, ex hâc ipsâ Historiâ percipiet, nos ægrotum his artibus ad *decimum quintum* diem perduxisse, qui vel *nono* vel *undecimo* saltem sine dubio occubuisset, si hæc *purgandi* ratio non fuisset adhibita. Quòd si mortem penitus propulsare minùs potuimus, aliquot tamen dierum inducias consecuti sumus : idque esse medici officium credo, ut ægrotantium vitas, quousque arte id efficere possit, protrahat, utcunque ad breve tempus duraturas. Quis enim, his in rerum difficultatibus, vel acutissimo ingenio præd-

præditus augurari potest, cùm hoc vel tantillum temporis nacti sumus, an non ad salutem ægri suis ipsa viribus valere natura, saltem an non aliquid etiam conferre possit Medicina? Sanè multi in his casibus medentium vel incuriâ vel timore videntur periisse, qui, Artis ope, satis feliciter poterant ex hoc gravi periculo explicari. Sed quod ad purgandi rationem spectat, hæc, quantum ego observatione didici, felicius opportuniùsque, contrà ac nonnulli sentiunt, in *adultos* quàm impuberes exercetur: eâ credo de causâ, quòd cùm in illis vires fuerint firmiores, accuratius etiam de viribus, in quo quidem totius rei cardo vertitur, elicì possit iudicium.

Hæc adeò disputavi, ut appareat Medicum non semper errâsse, si quando parum ex sententiâ cesserit rei exitus: eumque satis cum iudicio atque arte adhibuisse medicinam, quæ tamen minùs ad ægroti salutem profuerit. Quemadmodum in *Sphacelo*, membrum enortuum

haud imperitè reciderit *Chirurgus*, licet ille, cui id ita recisum sit, brevi moriatur: quippe cum ea demum restet unica, quæ vitam tueri potuerit, *Medicina*. Ita in morbis *Apoplecticis*, nonnunquam sanguinis detractio parum proficit; sæpe etiam, quod in medendo versati experimur, ubi insanabile fuerit malum, ut vita sit paulò brevior, facit. Quis tamen in Medicinâ ita rudis est, ut hoc in casu non sanguinem mitti jubeat? nisi enim hæc ille juverit viâ, nullâ aliâ potest ad sanitatem perveniri. Quanto magis quis in hoc extremo *Variolarum* discrimine ad *purgantia* confugeret; ubi fortasse aliquam vitæ conservandæ speculam, protrahendæ saltem certam habuerit fiduciam.

Nam ut de periculo aliquid dicam, quod ex hæc medendi viâ quasi certò oriturum reformidant nonnulli, si mihi parum videntur intelligere, vel quid morbus iste ferat, vel quo demum modo hæc adhiberi debeat *Medicina*. At quem

quem enectum, quem *purgatione* sublatum nōrunt ? isti fortasse nōrunt : nos quidem neminem omnino novimus : imō neminem, cui non saluti fuerit, nisi in re, omnium iudicio, planè desperatâ. Id præterea, quod mirum fortè videbitur, dicere possumus, neminem ex iis, quos servare non potuit hoc auxilii genus, *alvi* unquam *profluvio* intercidisse, neminem in ipso purgandi cursu periisse : hos ipsos verò, qui, adhibitis utcunque *Catharticis*, perierint tamen, semper inde ferè ad tempus aliquod fuisse levatos. Et hoc quidem rationi satis congruum ; quippe nimîa jam morbi gravitate laborat Natura, nec necesse est, ut intestinorum onus accedat : quænam igitur illam expeditiùs recreabit Medicina, quàm quæ hanc fæcum sarcinam extruserit ? Neque verò, si sponte oborta alvi fluxio (quod tamen non ita sæpe fit) aliquando exitio fuerit, idcirco nefas habendum est, hoc morbi tempore, alvum cingere ; maxima quippe has inter res, ut-

I 3

cunque

cunque convenire videantur, discrepantia : altera enim vires planè exolutas esse significat ; in alterâ quidni liceat, si cætera consentiant, experiri viribus accommodata purgantia. Ideo tamen minùs ex hâc evacuatione periculi, quòd eam ad arbitrium nostrum moderari possumus ; vel mediocri quantitate, vel longioribus intervallis, vel ea quæ sunt mitissima remedia exhibendo. Quid quòd in hoc Variolarum tempore alvus, cùm tamdiu clausa fuerit sæcibusque supra modum oppleta, haud ita libenter obsequitur, ut aliquem fluxionis nimix metum injiciat. Itaque nostris in manibus est habenas vel adducere, vel remittere ; licet hoc purgandi experimentum, citra discrimen omne, modo lenissimo tentare ; licet, siquid boni attulerit, per vices iterare, ita ut gradibus demum, quòd volumus, perveniri possit. Quare cùm hoc remedii genus, non noxâ modò vacet, sed agrotantium commodis apprimè serviat, miror quorundam hominum tarditatem,

tatem, qui id præjudicatâ opinione penitus averfantur ; vel faltem ita timidè gelidèque adminiftrant, ut non, nifi cùm falus jam in præcipiti fit, experiri velint. Quafi verò opperiri periculum fatius fit, quàm præoccupare : quafi ille levioze negotio ex hâc morbi afperitate non emerfurus fit, cui die *nono* vel *decimo* ita fuccurritur, quàm fi hanc, malo jam inveterafcente, ad *decimum tertium* aut *quintum*, medicinam diftulerint.

Sed vide, unde omnis hic error ortum duxerit ; timent nimirum, ne, inftitutâ *purgatione*, recedant Variolæ, ne ad Centrum (ut aiunt) refugiant humores, ne manuum denique tumor (quod tamen fecus accidit) evanefcat. Sed meminerint id fapienter, ut cætera, advertiffe Sydenhamum^a ; “ Febrem hanc fcilicet
 “ putridam, quæ *undecimo* die Variolis
 “ Confluentibus laborantes adoritur, ab
 “ ipsis Variolis prorfus efle diverfam :

---

^a Sched. Monit. 84, &c.

“ neque aliunde nasci, quàm quòd par-
 “ ticulæ putrescentes à pustulis jam ad-
 “ eptis maturitatem suam in sangui-
 “ nem resorptæ fuerint, caloremque
 “ hunc invexerint. Neque enim hoc in
 “ morbi statu pustulæ jam in duritiem
 “ incrustatæ, aut introrsum agi, aut in-
 “ tra Cutim se recipere, aut minimam
 “ molis suæ partem amittere possunt ”.

Itaque ille, quâ erat solertiâ, nullum huic
 feбри remedium excogitari posse judicat,
 nisi quod à *Venæsectione* alvique *ductione*
 derivatur. Neque eadem sanè nunc est
Variolarum ratio, ac *Tumoris* alicujus
 jam in suppurationem abituri; in quo
 quidem præpropere adhibita purgatio, ne
 tumor ille maturescat, prohibet: pure
 tamen per tumorem demum, quâ licuit,
 educto, siquæ illinc reliquæ sanguini la-
 bem intulerint, hæ, medicorum omnium
 judicio, *purgantibus* maximè extermi-
 nandæ sunt: idque in *Ulceribus* quan-
 doque faciendum esse monet *Hippocra-*
 tes ^a.

tes ^a. Itaque video *Diomedem Amicum*, qui primus, ex paucissimis, quantum ego percipio, *Febrem* hanc maturescentibus Variolis supervenientem disertis verbis explicuit, & ab *Ephemerâ*, quæ ratione *Apostematum* fit, haud dissimilem ^b notavit, ad hanc opinionem accessisse :

“ nam in declinatione morbi, ubi cog-
 “ nitum fit, ex perseverantiâ Febris &
 “ aliorum Symptomatum, reliquias hu-
 “ morum in corpore adesse, leviori-
 “ bus *purgantibus* evacuationem tentari
 “ jubet : quæ quidem evacuatio ea est,
 “ quam illius judicio, (*haud recto for-*
 “ *tasse*) *post* septimam fieri in tali casu
 “ & *Rhazes* & *Serapion* præcipiunt ^c”.

Eo ætate paulò recentior, Annorumque *quadraginta* experientiâ instructus, *Josephus de Medicis, Cretenfis*, postquam immaturæ filiorum morti indoluerit, nunquam esse sub Variolarum exitu fiden-

^a *De ulcerib.* 4.

^b *Tractat. de Variol.* c. 6.

^c *Tractat de Variol.* c. 10.

dum febris remissioni pronuntiat; “ stre-
 “ nuè autem pugnare debere medicum
 “ arbitratur, & omni conatu curare, ut
 “ reliquum putredinis & Cacochymix
 “ per varias vias, maximè per Venæse-
 “ ctionem & *lenem purgationem*, totali-
 “ ter è corpore educat atque extrudat.

A *Febre* scilicet, quæ *Variolas* paulò
 spissiores constanter sequitur, magnæ ex-
 citantur molestiæ: quare, ne *repullularet*
 ea, quidam acri studio laborârunt: se-
 que hanc *prævenire* hisce artibus posse
 putaverunt, si *Corticem* ^a *Peruvianum*,
 paulò ante ipsum morbi impetum, exhi-
 buerint. Cæleste quidem id Medicinæ
 genus! quæ, si modò & *Febrem* hanc
præoccupare, & *foveas* ^b *abolere* sit cer-
 tissima, duas eodem tempore mortalibus
 res longè maximas impertiendo, & salu-
 tem possit simul & pulchritudinem tueri.
 Sed sive id mali, sive remedii forte mu-
 tetur, hæc *Corticis* istius facultas dudum

---

^a *Morton.* 199. 200.   ^b *Ibid.* 323.

intercidit : ita ut illi potiùs nunc audiendi sint, qui feliciore consilio usi, *ipsa Variolarum semina solerter proliciendo*, nè ex prorsus erumpant, aut, si eruperint, ut se iterum recondant, cavere sciunt. Itaque ab iisdem, qui hanc artem possident, ut brevi ad interitum venturus sit hic Variolarum morbus, haud temere expectamus.

At quod ad curationem spectat, hæc quidem in febribus putridis aliisque etiam, quæ paulò difficiliùs solvuntur, *purgandi* ratio ab omni retro antiquitate ad nos tandem defluxit : hanc dixi aliàs ^a in acutis febribus ab *Hippocrate* fuisse aliquando tentatam ; quòd si *sæpissime* dixeram, haud opinor errâsem. Ille enim medendi magister solertissimus, utcunque effata quædam communia, quæ huic fortasse opinioni minùs favere videantur, ediderit, tamen cùm de hoc argumento distinctiùs differat, ad multas varii generis fe-

---

^a *Comment. in Hippocr.*

bres hanc potissimum medicinam adhiberi imperat ^a. Ita in *febre forti* ^b, ubi dolor universum corpus occupaverit, in *Lipyriâ* ^c, in *Volvulosa* ^d, in *Pleuritide* ^e, quæ quidem inferior, utpote septum infra transversum sita, dicitur, purgantia commendat. Pariter in *Cholerâ* ^f, in *Fe-
coris* ^g & *Lienis* ^h morbis, in omnibus ferè *uteri* ⁱ inflammationibus, etiam aliquando & *pulmonum* ^k, aut ubi capite vulnerato *Febris* atque *ignis sacer* ^l corripuerint, aut ubi ad *fauces* febrilis humor defluxerit ^m, eâdem omnino medicinâ liberè est usus. Atque ille quidem hanc curandi rationem ita sequitur, ut tum præcipuè eam institui jubeat, quando *Febris à bile redundante* ⁿ, quod qui-

---

^a *Aphor.* 4. 10.   ^b *De affect.* 13.   ^c *De Ve-*
ratri usu.   ^d *Ibid.*   ^e *Ibid.* & 2. *Viêt. Acut.* 11,
12, 13. & 4, 76.   ^f 4. *Viêt. Acut.* 105, 106.
^g *Intern. affect.* 38 & *Seq.*   ^h *Ibid.* 33. & *Seq.*   ⁱ *De*
Morb. lib. 3.   ^k *Ibid.* lib. 2.   ^l *De Vulner.* cap. 27.
^m *Viêt. Acut.* 4. 37, 38.   ⁿ *De affect.* 13. de in-
tern. Affect. 38 & *Seq.* *De locis in Homine* 38, 39.
de Morb. 2. 35, 36.

dem aliquando fit, oriatur. Denique hanc quasi perpetuam *purgandi* regulam in *acutis febribus* ponit, quando scilicet *urina* ad crassitiem devenerit ^a : & sanè id, uti optimum in Variolis signum est, ita & hoc morbi tempore *purgationem* commodè institui posse significat. Nec ea quidem, quam adhibuit *Hippocrates*, semper ex lenissimo genere : utpote qui aliquando, veluti in *Pleuriticis*, *Helleborum* & *Peplium* ^b, valentissima remedia, præceperit. Ita ut, qui *Indicem* modò *Hippocraticum* versare calluerit, quinam fuerit viri illius de omni hoc purgandi instituto sensus, haud difficulter elicere potuisset. Neque contrà quid facit, si in libello (intelligentium omnium opinione, maximè *adulterino*) interdictum esse videatur, nè, nisi *febre* jam remissâ, & *decimo quarto demum die* ^c, *purgantibus* uteremur. Quippe si quis legendo ul-

^a *Viêt. Acut. 4. 43.*

^b *Viêt. Acut. 2. 11.*

^c *περί φαρμάκων. 4.*

terius ad paucissimos quidem versiculos processerit, quæ sit istius etiam Authoris mens, ubi quid periculi imminuerit, per mediocri judicio consequetur. Subdit enim iste ^a, *At si hâc die superstes maneat, & unâ cum purgatione remittat Febris, sanus erit. Quibus verbis, (inquit ^b, scriptor haud vulgaris, Antonius Ponce de Sancta-cruz) duo apertè insinuat, & purgationem posse fieri, & posse prodesse: qui locus mihi videtur singularis ad existimandum in urgentiâ Hippocratem pharmacum exhibuisse minorativum. Nam 1^{mò} agit de febribus acutis. 2^{dò} postquam timuit, aut abstinnit à purgatione, ait 3^{tiò}, si die Purgationis superstes sit æger: explicans in magno periculo constitutum ægrum bibisse Pharmacum, & profuisse. Ergo iniquum est non tentare istud auxilium, quod in simili periculo unicum restat.*

---

^a Ibid. 5. ^b Imped. magn. Auxil. lib. 3. c. 12.

Sed hanc *Hippocratis* doctrinam, uti optimè intellexit, ita passim acerrimè vindicavit *Galenus* ; putridam materiam, ubi corpori inhæserit, solâ *purgatione* abducendam esse pronuntians ^a. Iique, qui in veterum scriptis sive interpretandis sive excolendis diligentius elaborârunt ^b, de hâc febrium curandarum viâ fusiùs sunt locuti : ita ut nemo jamdiu sit, qui, ubi Putridi humores feбри ortum dederint, eos purgatione evacuandos esse non censuerit, quæ, ut cum *Fernelio* loquar, *Cacochymiam* ^c una subtrahit. “ Sic sæpe, “ uti idem scriptor de *febribus* etiam “ locutus observat, artis usu animad- “ versum est, crudioris humoris purga- “ tione, sive sponte, sive arte ea conti- “ gisset, accelerari Concoctionem, mox- “ que urinas puriores & cum sedimento “ fieri, & ancipitem periculosumque

---

^a *Meth. Composit. passim.*   ^b *Prosper. Martian. in Viét. Acut. 386. Vallesii Meth. Med. lib. 2. Lom-
mius de Febr. Hercul. Saxon. 654, &c.*   ^c *Meth.
Med. 83.*

“ morbum tutum salutaremque reddi ”.
 Neque veriti sunt illi se, hâc *purgandi*
ratione, aut *bilem* aucturos esse, aut ni-
 mium in sanguine calorem excitaturos ;
 cùm & mitiora mediæque materiæ fue-
 rint, quæ in hâc *februm* putredine sua-
 derent : id quod etiam in hâc, quam
 sequimur, Variolarum curatione tenen-
 dum esse docuimus. Hos adeò secutus
Sydenhamus non modò in *Peripneumoniâ*^a
Nothâ, sed & in *Hyemali*^b, quam vocat,
Febre, à succis putrescentibus ortâ, eva-
 cuantibus unicè innititur : notatque eam,
post unicam Phlebotomiam, & tres pur-
gationes, ut plurimum cessâsse. Imò in
 ipsâ *Febre pestilentiali*^c, quæ anno à
 peste proximo vehementer sæviit, ausus
 est, præmissis quæ sudores uberrimè pro-
 vocarent, *post viginti quatuor horas Ca-*
tharticum propinare : Quam quidem me-
 dendi rationem ita ex voto respondisse

---

^a *Constitut. Ann. 1674, 1675.*   ^b *Postscript. ad*
Edition. 1685.   ^c *An. 1665, 1666.*

gloriatur, *ut ne unus quidem fuerit, quem eo morbo laborantem amiserit.*

Et certè sunt febres, five eas malignas five alio nomine vocaveris, ubi diutiùs inhæserint, neque integra aliqua interverit Crisis, quæ nullam ferè aliam curationem recipiunt, nisi lenioribus *Catharticis* institutam. Hoc quidem quotidiana testatur experientia ; nosque nuperrimè in ægrotis *tribus*, exemplo satis memorabili, verissimum esse percepimus. Omnes hi febre ferè simili correpti : quæ, utcunque continenter detinuit, nunquam ad insignem aliquem caloris gradum est e-
vecta : aliquando etiam remittere visa. Omnibus caput mirabili modo per plurimos dies tentatum : ita tamen ut hic, vel delirantis vel fatui more, perpetim decubuerit ; ille, non modò veterno, Lethargici instar, sed singultu per *undecim* continuos dies, quod quidem perrarum est, laborârit ; *tertius* autem, tum Vocis facultate amissâ, tum nervorum distentionibus per intervalla obortis, horrendo

rendo fuerit spectaculo. Febris omnibus ultra *vicesimum* diem producta : omnibus ita jugi tenore incubuit, ut, nihil prorsus valente Medicinâ, per universum ferè *octiduum* vitæ mortisque momenta quasi æquâ lance pependerint : omnes tamen debitis intervallis cautionibusque iterata *purgatio* ita sublevavit, ut hâc planè medendi viâ ad sanitatem tandem pervenerint. Quidni ergo eadem in Variolis locum habere possit Medicina, ubi, iis jam ad maturitatem suam perductis, materia putris, in sanguinis vias refusa, febrilem æstum commoverit ? quem quidem nullo pacto conquiescere posse sæpe experimur, nisi ea aliquo modo foras iterum ex sanguine fuerit extrusa. Hoc ut commodè fiat, periti est Artificis : nam, uti occasio ipsa satis est præceptis, ita tum iudicium in hâc re peracre, tum aliqua etiam exercitatio requiritur. Multæ quippe res id difficile incio faciunt, quod usum habenti expeditissimum est. Is verò, qui hanc habet intelligendi sapientiam,

entiam, facîle dispiciet, quas sequi cautiones, quæ tempora eligere debeat, ut hæc de Variolarum curatione præcepta ad præsentem morbum accommodet. Quæ tamen ita pro suâ prudentiâ accommodabit, ut sæpissime quidem, ubi ad febrem depellendam ipsa per se satis valeat natura, interdum etiam ubi, Febre utcunque depulsâ, nihil ea prorsus valitura sit, purgantibus si non abstinendum, saltem parciùs esse utendum censeat. Quippe ea, quæ de hâc Variolarum curatione differuimus, ad id periculi, quod à *Secundâ* febre imminet, unicè collimant: de eo morbi genere, in quo febris infra mediocritatem substituerit, & sponte propè suâ cessura sit, non loquimur. Nimirum Medicinâ hâc uti, nisi in malis vehementibus, supervacuum: in desperatis verò, ut importunum, sic & inutile.

Sed quid cum istis Opinatoribus, qui ne semel quidem hanc medendi rationem experti sunt, nec, si experiri nolint, un-

quam percipere possunt, argumenter ultrà, ac differam? quid rationibus, in re admodum manifestâ, pugnem? ad *Experientiam* provoco: sit ea hujus, quicquid est controversiæ, moderatrix, atque arbitra.

His, quæ in Medentium, non in Nutricularum gratiam scripsi, ii, qui jam in Medicinæ curriculo versantur, mecum unà, si ita libuerit, utuntur: sin minùs, per me licet, ea rejiciant. Mihi quippe cum captiosis hominibus disceptando tempus terere nec vacat, nec lubet. Etenim quod mihi superest ævi, non frivolis cavillationibus excutiendis, sed vitis hominum, quâ maximè possim viâ, conservandis unicè insumam. Consularem tamen, ut isti, qui nostra vel inscianter, vel malevolè insectantur, hæc, Medici quondam celeberrimi, *Fr. Valesii*, de *purgatione* etiam in *febris* locuti, verba diligentius perpendant.

“ Hic imprimis certabitur experimen-
 “ tis; Hi proferent sua, vidisseque se
 “ jurabunt haud dubiè felicissima: illi
 “ nega-

“ negabunt se vidisse ulla, nisi infeli-
 “ cissima. Hos ergo necesse est fateri,
 “ se aut plurimos tentando læsisse, aut
 “ nunquam, raròve tentasse, sed ob ju-
 “ ratam opinionem abstinuisse. Utrâ-
 “ que causâ, sunt indigni fide : præ-
 “ terquam quòd jure sunt Testimonia
 “ *affirmantium*, quàm negantium effica-
 “ ciora ^a.

Sæpe utique nobis bilem, sæpe etiam
 & risum commovit ista futilium & (ita
 sibi videntur) *Philosophantium* hominum
 toties repetita oratio, quâ *Naturæ* sem-
 per obsequendum, *Naturâ* viam mon-
 strante, eundum esse prædicant : quasi
 verò soli hoc scirent Artium omnium &
 literarum expertes ; quasi ad hoc minùs
 valerent antiquorum scriptis adjuti, &
 disciplinis instructi. Quid aliud egerunt
 Viri ingenio & doctrinâ præcellentes, illi
 instaurandæ Medicinæ inter *Græcos* &
Arabas principes, quam sibi proposue-

---

^a *Method. Med.* 4. 2.

runt studiorum metam, nisi ut id ipsum intelligerent, *Naturam* sequi : ita tamen sequi, ut arte eam, ubi opus esset, inflectere & regere possent ? Nullus itaque ex eorum Vigiliis ad nos fructus redundabit ? nulla ab eorum *Experientiâ*, *Historiis*, *Institutis* petenda sunt, in miserorum salutem, auxilia ? Quoniam scilicet probi est Medici, id unum attendere, quid ipsa significet *Natura*. Næ illi, ita qui sentiunt, suo mentis acumini plus æquo confisi, *Naturæ* vocem haud facile capient ; neque quid illa indicet, neque quâ ope indigeat, neque quâ ratione sublevanda sit, intelligent.

Contemptis itaque hisce minutulis Philosophis, Tu, Vir Eruditissime, adhuc insistes eam, quam multâ cum laude jam diu institisti, viam : nec pudebit Te, quantumvis ingenii viribus valentem, quæsisse tamen undique adjumenta doctrinæ. Perges amplissimam illam, quâ instructus es, librorum copiam perlustrare, & ut facis, plurima exinde in quo-

quotidianum medendi usum excerpere. Perges ex alienis laboribus, Tuo judicio, acri illo & subtili, fretus, non minùs quàm ex Tuis proficere : & si quid fortè in his etiam chartis occurrat, quod velis proprium fecisse, (quanquam pauca occurrent, quæ non sunt jamdudum Tua) id, à quantulocunque licèt Authore prolatum, haud aspernaberis.

Londini, Sept. 20,
1719.

Dum hæc Scriberem, Medicorum & humanitate maximâ & eruditione præstantium literas accepi : quas, quia totum hunc de *purgandi* ratione locum non minus accuratè quàm eleganter illustrent, Tibi haud injucundas fore polliceor.

*****

Vir Ornatissime,

QUAM, eamque, ni fallor, satis Notabilem promisi Tibi Historiam. Me tandem absolvo, atque unam aut alteram addendo, morarum mihi à Te excusationem facilè polliceor, quas, nisi Valetudine meâ propriâ impeditus, non fecissem.

I^{ma} Histor. Amabilis Juvenis, per aliquot menses, *Oxonii* grassantibus Variolis, iisque mali fatis moris, vitam tutus degebat. Postulabant tandem subita negotia, longum iter ut faceret. Prædixi,
eum,

eum, mutato aëre, insuperque equitando, Variolis correptum iri ; ideoque, primis urgentibus symptomatibus, omnino suasi, Venam ut secaret, & Emeticum fumeret. Et sic se res habuit : Variolis Confluentibus correptus, Pharmacopœo solùm adstante, usque ad diem *nonum*, nullâ ferè usus est Medicinâ. Ingruente verò periculo, Ego accersor : interea tamen Vir mihi Amicissimus Dr. *Burton* vocatus, cùm fortuirò in his esset partibus, ægrum invisit, eique *Cardiaca* quædam, Haustumque *Paregoricum* exhibuit, *Vesicatoriumque* Nuchæ apposuit. Die Solis, *decimo* ab Eruptione, manè veni. Tota ejus facies unica fuit Crusta, Pergamenæ vel Parietis albi potiùs speciem referens. Totum corpus ita Pustulis ubique Confluentibus obsitum est, ut nihil, nisi Pustulæ, cerni omnino posset. Vires tamen adhuc integræ. Urina copiosa, sputumque laudabile. Eodem die, *Oxonium* reversus est Dr. *Burton*, nil boni mihi de Ægro augurans. Vespero valde exardere

dere coepit febris, maximaque supervenit inquietudo. A *Cardiacis* tum omnino jussi adstantes desistere, & leve tantum *Paregoricum* dedi. Manè paululum somno videbatur recreatus; symptomata erant, ferè, ut antea, nisi quòd Urinam, quam tunc & semper copiosè satis emisit, limpidam prorsus, & pallidam, sine ullo colore esse observavi. Phrenesin meritò suspicatus secuturam, ut apponerentur brachiis Vesicatoria, curavi. Intra tamen duas horas maxima supervenere deliria, & Phrenitis, ita, ut in lecto vix potuerit coerceri. Haustum præscripsi *Narcoticum*, intra sex horas, repetendum. Vespero tandem, in eadem persistens Methodo, temperata debitis intervallis *Cardiaca* exhibens, omnia in melius mutata vidi. Adeoque usque ad diem 13^{ium} satis feliciter processerunt res. Ipsum sputum, ope *Gargarismatis*, non defuit: nec urina, licèt adhuc pallida. Pustulæ tamen circa universum Corpus, manus & pedes, quas intumescere, & pure tunc impleri spera-

speraveram, jam omnino flaccidæ, vacuæque desederunt. Manè sponte *dejecit Alvus* usque ad *decies*. In sputo æquè ac in sedibus paululum sanguinis apparuit. Urina sponte, eoque nescio, excernitur. Frequentes Spasmi, Sopor, Coma, Deliria. Pulsus ita exilissimus, ut illum vix omnino sentirem. Uno verbo, ita moribundus, ut tantum non mortuus esset.

Inrerea fluxit Alvus vehementer, ita ut, exhibito *Rhabarb.* rorrefact. gr. xx. in Haustu *Decocti Albi*, dicto citius, immutatum prorsus per Ventriculum & Intestina transfiret. In arduo hoc rerum statu, *Bolum Stypticum* dedi, qui fœliciter suas partes agens, sistebat fluxum. *Vesicatoria* tibiis apposui, Haustumque dedi, è *Narcoticis* & *Alexipharmacis*, ad Naturam lassam paululum recreandam.

Meliùs, quàm speraveram, omnia evenerunt. *Vesicatoria*, ut priùs, optimè respondebant. Somnum habuit, eumque non valde inquietum. Viresque videbantur

debantur aliquantulum redintegratae. *Die* verò 14to, manè rediit *Diarrhœa* : jussi-
 que propinari *Tinct. Sacr.* ʒ ij cum *Syr.*
Rhab. ʒ j : sic, ut *Natura Medicusque*
simul, intra xij horas, ei *alvum solve-*
rent quindecies, *Cardiacis* interea non
 neglectis. Ipse etiam Tu, Vir Egregie,
 miratus forsitan paululum fuisses, si hanc
 subitam felicemque omnium symptoma-
 tum mutationem spectâsses. *Die* 15to,
Pustulæ in manibus & pedibus retumu-
 ère ; & 16to, separavit se *Urina*, bonum-
 que nata est *colorem*. *Vesper*i tamen
 sponte fluxit *alvus* iterum ; sumpto verò
Opiato, *requiem* aliquot horarum habuit
Æger. *Die* 17mo, rediit manè *Ventris*
solutio. At cum bonas fortesque jam
 viderem ægri esse vires, protinus jussi
 dari *Catharticum* è *Decoct. Sen. Gereon.* &
Syrup. de Sp. C. *Die* tandem 18vo, è
 lecto surrexit. Jam periculo liber (ocu-
 lis tunc primùm à diebus tredecim aper-
 tis) debitis usus methodis, ad confirma-
 tam rediit sanitatem. Hoc tamen credo
 rarò

rarò contingere, ut *intra dies quinque*, (à die *Mercurii* scilicet, ad noctem diei *Dominici*) ferè *centies solveretur alvus*.

II^{da} Histor. Mulier Variolis Confluentibus correpta est. Innumeræ in Cute apparuere Pustulæ, quæ tamen, nullo modo, ut debuerant, tumuêre. Temperatis *Cardiacis* & *Anodynis* frustra per aliquot dies usurpatis, Die 5to, applicatum est *Vesicatorium* Nuchæ, quod feliciter cessit, Pustulæque rectè procedebant. Die verò 6to, vesperi omnia ruebant in pejus. Cadebant Pustulæ : supervenit Micturitio : Urinæ involuntaria emissio, postea per horas triginta totalis suppressio : Delirium, Sopor, Pulsus exilis, & quid non mali? Die 7mo, manè, duo Emplastra *Epispastica* applicata sunt brachiis, exhibito quoque temperato *Cardiaco*. Nihil fecerunt Emplastra : Vesperi, alia duo tibiis apponi iussi, & *Cataplasmata* pedibus. Injectum fuit etiam *Enema*, sine effectu. Manè, 8vo, nihil esse proficuum cernens, ac Pulsum vix, ac ne vix quidem ullum sen-

fentiens, omnibusque adstantibus, de eâ planè actum esse, clamantibus, *Catharticum* exhiberi jussi : *Decoët. Sen. Ger. ʒ iiij. Syr. de Sp. C. ʒ j. Tart. Vitriol. ʒ j. Aq. Mir. ʒ vj* ; quo non operante, *Ene-*ma aliud adhiberi jussi. Tunc quidem res peracta est ; intra etenim sex horas vel octo, *sexies* vel *septies* largiter *dejecit alvus*. Mirum est dictu : *Vesperi, Vesicatoria* omnia optimè respondebant. Ope *Gargarismatis* provocatum est laudabile sputum. *Die* verò *11mo*, *Pustulas* non omnino tumescere observans, *Ægramque* morbo adhuc planè oneratam, aliud *Catharticum* dedi, optimo cum successu. Nec postea mali aliquid minatus est morbus, nisi quod, in *Variolis* tam confertis & *Confluentibus*, accidere debet atque etiam expectari.

III^{ia} Histor. Ancillam curo nunc, in Casu perquam simili ; nisi quòd *Vesicatoria* nullo modo partes suas egere. Adfuit spirandi difficultas, unde Venam secandam esse judicavi. Et à die nono
ad

ad 14^{tum}, quotidie *Catharticum*, aut *E-nema* præscripsi. Die 9no, tredecies soluta est *Alvus*. Sæpius quoque sumfit *Oleosam Mixturam* cum *Oxym. Scill.*, quæ sputationis vices foeliciter satis sustinuit. Dies est jam decimus octavus, & à Variolarum periculo omnino liberam esse satis liquidum esse judico.

IV^{ta} Histor. Puella satis robusta laboravit atroci dolore capitis & dorsi, cum nausæâ, & Ventriculi tensione, circa tempus, quo expectavit *Menses*. Istis verò non fluentibus, Pharmacopola per triduum *Chalybem*, cæteraque id genus dedit. Puellâ verò magis magisque querente, vocatus, tunc primùm apparentes facile cernebam Variolas; venamque protinus secari jussi. Die 4to, ingens descendit *Mensium* fluxus, & *Alvi*, qui per tres ferè dies, at moderatè satis duravit: Territæ sunt foeminæ atque etiam Pharmacopola, & festinabant sollicitè hanc sistere, quàm vocabant, *Diarrhœam*. Ego verò aliter judicans, contrarium suasi:
nec

nec omnino dubito quin tota puellæ salus in *fluxu* posita fuerit. Istâ viâ expulit Natura *Chalybem* adeò inopportunè adhibitum. Præterquam quòd, non facile fore arbitror, alvi fluxum cohibere, nisi simul quoque *Menses* supprimantur. Nolo hic ratiocinari, sed ita se res habuit, ut per istos dies temperatis *Julapiis* & *Liquoribus* solummodo adhibitis, convalesceret Puella.

Nudas hæc Historias, Vir Optime, sic dimitto : si quid in iis sit notatu dignum, Tu abunde scis id observare. Miror tamen, tam Rationalem *Catharseos* praxin tot adversarios habere. Certè aut non legunt, aut non intelligunt. Omnes enim ferè, quos adhuc huic *Methodo* objicientes audivi, pro re concessâ sumunt, quòd in omnibus *Variolis*, in febre *Secundariâ*, *Catharsin* semper esse necessariam, asseratur. Utinam fanè adeò certa esset in *Variolis* Praxis ulla, quæ iis tam facile mederetur, quàm *Cortex* *Intermittenti* febre. Sed totum, quod
de

de hâc Methodo asseritur, hoc est, quòd, *positis quibusdam Casibus & Circumstantiis, spes omnis est in Catharticiis.* Nolo te hic meis, Vir Egregie, interpellare ratiociniis : attamen credo, si rem bene perpendamus, eam totam ad universale hoc *Theorema*, demonstratu non perquam difficile, posse reduci : Viz. *Quòd, in omnibus omnium generum Morbis, Ubi-
cunque & Quandocunque adsit, vel imminet Constipatio vel Plethora, ibi Catharsis rite peracta, beneque disposita, semper sit non tantùm tuta, sed necessaria.* In *Plethorâ*, (omnigenam Plenitudinem intelligo) plerumque etiam necessaria est *Venæsectio*. In Febribus quidem *Inflammatoriis*, atque quibusdam *Putridis*, per Symptomata satis liquidò innotescit *Plethora*. In Variolis verò *Confluentibus* sæpius eludit Medicos. Dummodo etenim Variolæ suas agunt partes, si rite tumescant *Pustulæ*, si sputum, atque Urina copiosè fluant, omnia bene procedere, nec iniquè credunt. Nihil tamen

frequentius est, quàm talem ægrum, post *Crisin* diem unum vel alterum, repentinâ quasi morte occumbere. In *Plenis* his, *Oneratisque Casibus*, utcunque optimè procedant *Secretiones*, omnino necessaria est, neque ea sera, *Catharsis*. Ipsa mera quantitas Morbi facit *Plethoram*, & requiritur *Exinanitio*, Naturæ opitulatrix. Hoc *Plethoræ* genus frequenter habet comites, spirandi difficultatem, *Phrenesin*, deliria, inquietudinem maximam, somnique defectum : non rarò tamen, ob ipsam *Plethoram*, Pulsum lentissimum. Per *Constipationem* intelligo istum *Animalis OEconomiae* statum, ubi *Secretiones* omnes, aut saltem quædam, non omnino, aut non rectè, peraguntur. Hoc nimis frequenter accidit ex nimio & pertinaci *Calidiorum Alexipharmacorum* usu, quæ si, intra debitum tempus, suum non producant effectum, non tantùm frustra, sed cum certo periculo semper usurpantur, idque non solùm in *Variolis*, sed & febribus *Putridis*, iisque præsertim mali

mali moris. Sed & aliquando accidit *Constipatio* ex merâ Naturæ imbecillitate, ex tono fibrarum molli & laxato, malisque staminibus. In hoc casu tamen valet *Catharsis*.

V^{ta} Histor. Nuperrimè Juvenis tenellæ hujus Constitutionis Variolis Confluentibus correptus est. Pulsus fuit exilis, vires paucæ. Jussi *Pulv. è Chel. Canc.* C. 3 j dari 8^{vâ} quâlibet horâ. Post duas doses, profluxit sanguis è naribus (licèt Vena antea secabatur) usque ad 3 xvj, & difficulter satis tandem sistebatur. *Cardiaca* adeò temperata Vasa ejus tenuia non ferebant : sine *Cardiacis* tamen languebat. Urina semper largè fluebat, & sputatio. Die 9no, ingruit delirium, sopor, & Pustularum totalis depressio. Nuchæ & brachiis apposita sunt *Vesicatoria*, quæ prodigum humorum ciebant fluxum ; ea tamen non omnino sensit æger. Die 10mo, *Vesicatoria* tibiis etiam apposui, quæ bene etiam cessere. Hæc tamen omnia Morbo non suffecere : vi-

tamquasi traxit. *Die 12mo*, lene dedi *Catharticum* : quod, *die 14to*, repetitum est. Et sic denuo convaluit æger. Ita ut hic Tenellus, qui nullum ferè Medicamentorum genus, præterquam *Anodyna* pati potuit, *Cathartorum* ope evaserit sanus.

Quin etiam *Constipatio* non tantùm in *Crisi*, vel febre *Secundariâ*, sed quandoque etiam in initio accidit : Pustulisque tunc non rectè procedentibus, cæterisque remediis non respondentibus, lene opportunumque *Catharticum* exhibendo, sæpius mala omnia abegi symptomata, quæ in *Crisi* tot minarentur Tragœdias. Hanc Praxin à *Patre* meo jamdudum didiceram, qui, Meipso & aliis plurimis testibus, foelici hanc cum successu sæpissime usurpavit. Et, reverâ, ferè semper mites evadunt Variolæ, quibus vel *Emeticum* ex *Ipecacuanâ*, ut solet, vel ipsa *Natura* in principio dederit aliquas *Alvi dejectiones*. Quàm verò apta sint ad Pustulas protrudendas *Cathartica*, Meatus scilicet Cuticulares detergendo, Naturam-

turamque quasi emancipando, hoc breve accipe Exemplum. In Mense *Maij*, Ego febre correptus sum, (cujus Historiam non narro.) Post aliquot dies, febris videbatur soluta. Aliqua tamen suspicio Medicis oriebatur de eruptione Pustularum quarundam (vulgò *Rash* vocatâ.) Lecto igitur & sudoribus fui consignatus ; admota sunt etiam & *Vesicatoria*. Post sex dies autem, Urinâ, Lingûâ, Pulsu, febrem solutam indicantibus, nec tamen erumpentibus Pustulis, me surgere jusserunt Medici, proximoque die *Enema* injectum est, Alvo satis rigide astrictâ. Intra diem unum vel alterum, *Catharticum* dedere, & Vesper, Haustum *Paregoricum*. Lectum ingressus, dicto ferè citiùs, me sensi per totum corpus uri & vellicari, tanquam à *Vesicatoriis*. Sudore prodigo sum perfusus, qui per tres vel quatuor horas duravit. Deinde dormiebam. Manè me tot pustulis confertum vidi, quasi ipsis Variolis essem

correptus, quæ quidem eruptio duravit
vehemens usque ad duos *Menses*.

Uno verbo ; simplex in suis semper
est Natura viis, nec est quod agat Me-
dicus, nisi ut eam sequatur. Quibus-
cunque verò placeant nimis Hypotheses,
utcunque docti sint, in errores si incidant,
non est mirum. Verissimum tamen est,
quòd multi, maximi ingenii viri, Na-
turæ ductum non justè attendentes, sym-
ptomata pro ipsis morbis curare tentant,
adeoque plures faciunt, quàm Natura,
Morbos.

Errorque hic magnâ ex parte oritur
ex confusâ in Libris plerisque Medicis
Diagnosticorum farragine. Utinam verò
Tibi, vel alii cuipiam in rebus *Mechani-*
cis & Mathematicis versatissimo, otium
foret & voluntas *Notas Characteristicas,*
& *Analogiam* Morborum seriò conside-
rare. Atque mihi persuasum habeo, fi-
eri posse, ut Morborum genera, eorum-
que in plurimis Casibus *Specificæ Diffe-*
rentiæ determinantur. Desideratissimum
hoc

hoc opus diu sum meditatus, tandemque ad Umbilicum duxi. Illud autem legens pluries, relegensque, non tandem id esse repperi, quod optaveram, ideoque, quas meruit, dedicavi flammis. At ejus facti me tunc tandem pœnitet; quoniam, ut-cunque Operi impar, ansam tamen ali-cui habiliori, ut idem perficeret, forsitan præbuissem.

Valeas, Vir magne, & meæ, coram te tanto in Arte nostrâ magistro, loquaci-tati indulgeas, nimiùmque festinanti scri-bere ignoscas. Diu, precor, hoc sum-mo fruaris bonæ famæ Culmine, ut, Om-nes Docti & Boni, Te Amore & Vene-neratione, Omnes mali odio, Ignari in-vidiâ prosequantur.

Sum Tui Amantissimus,

E. Coll. Omn. Anim.

Sept. 10. 1719.

Sedgwick Harrison.

AUM ruri mecum de Evacuanti-
C tium, & precipuè purgationis
V commoditate, in Secundâ Va-
 riolarum Confluentium febre,
 differeres, meamque in hâc re scire vel-
 les sententiam, Observationes jam ali-
 quas, quarum veritati penitus inniti pote-
 ris, ad Te mitto.

I^{ma} Histor. A. D. 1703. Novemb.
 17. Ad juvenem, annos circiter septen-
 decim natum, accersitus sum. Variola-
 rum Confluentium acerbiori, quàm un-
 quam antea videram, genere laborabat.
 Illum *duodecimo die*, quantùm memoriâ
 recolo, primùm invisi. Quo tempore fe-
 bris Secunda vehementer sæviebat. Nul-
 lam à primâ morbi accessione dejectionem
 habu-

habuerat. Sensus omnes amiserat, quamquam Delirio vacaret : stupidus tamen, & Comate oppressus jacuit. Admota sunt Vesicatoria. Mecum autem interea reputavi fieri planè non posse ut mortem evaderet, si tanta intrò maneret Excrementorum copia, quantam diuturno hoc tempore necessariò contraxerat. Itaque præcepi, ut *leni purgatione*, ex *Elect. Lenitiv.* in Aquâ aliquâ simplici dissoluto, uteretur. Medicina hæc effectum habuit mirabilem ; nam, adolescentis alvo *ter* motâ, tantam secum abduxit materiæ perquam fœtidæ vim, ut astantes omnes obstupescerent. Febris remisit : sensus rediere ; & paulatim convalescens, sine aliis cujusvis Methodi ope, ad integritatem pervenit.

II^{da} Histor. A. D. 1717. Maj. 11.
Ad Virum, triginta & tres annos natum,
decimo morbi die, accessi : postquam
huic aniculæ Vinum Canarinum Cro-
cumque, ad excitandas, ut aiunt, pustulas,

las, affatim ingesserant. Variolæ erant ex Confluentium genere, eoque haud vulgari. Febris ac Phrenitis ita sævierunt, ut in lecto à tribus quatuorve hominibus contineri vix potuerit. Itaque Sanguinem copiosè detraxi ; unde febris ad duos vel tres dies haud ita multum imminuta est, quanquam aliqua ejus, si non intermissio, at remissio saltem esse videretur. In scripta Tua de hâc re nobilissima, nisi jam tum, haud incideram, unde in dubio hæsi, an viam à Te præmonstratam insisterem. Itaque *Corticem Peruvianum* ad duos vel tres dies præscripsi. Sed cùm ab hoc parum auxilii perciperet æger, & *decimo quarto* jam die de vitâ periclitaretur, Vesicatoria adhibui : & præparatâ priùs *Clystere* hominis alvo, & post ejus rejectionem, præcepto Anodyno, *purgationem* (primâ jam vice ex quo *Librum Tuum* perlegeram) institui. Hinc ad sanitatem rediit ille, quem omnes qui intererant morti adjudicârant.

III^{ta} Histor. A. D. 1717. Jul. 3.
 Curæ meæ commissus est Infans, tres
 annos natus. Hic, quanquam Variolas
 comitaretur *Diarrhœa*, circa diem *de-*
cimum vel *undecimum*, Secundâ febre
 graviter premebatur. Eum altero quo-
 que die ad *quatuor vices purgavi*, prius-
 quam febris discuti posset, quod tum
 quidem factum est, & Infans brevi con-
 valuit.

IV^{ta} Histor. A. D. 1717. Jul. 11.
 Juvenem, annos circiter sedecim natum,
 ab initio morbi curavi. Neminem un-
 quam ita graviter laborantem, qui qui-
 dem superfuerit, vidi. Cognati ejus
 omnes hoc morbo perierant. *Decimo* ab
 eruptione die, Secunda febris accessit.
 Paregorica, octavâ quâque horâ sumen-
 da, præscripsi : sed nequicquam, cum
 mala per duos dies ingravescerent. Quare
 Vesicatoria apposui, *Enemata* frequenter
 præcepi, & præsertim inter purgationis
 dies. *Decimo tertio*, sanguis missus est,
 at

at sine fructu. *Decimo quarto, purgatus* est : vesperique, haustum sumsit Anodynum ; Febris inhæsit, verum haud ita violenta. *Decimo sexto, purgatione iterum* usus est ; unde febris intermisit. *Corticem, & Anodyna* adhibui ; tamen adhuc revertebatur febris. Quamobrem res haud ex Sententiâ procedere animadvertens, cum & febrem immorari, & appetitum deesse perciperem, *Experientiâ* jam paulò audentior factus, Aug. 2do, & morbi *vicesimo secundo die, purgantia,* refragantibus omnibus, rursus præcepi. Tum verò febris penitus excussa est, rediit cibi cupiditas, vires suas mirum in modum reparavit, brevique temporis spatio pinguis validusque evasit.

V^{ta} Histor. A. D. 1717. Aug. 24. Ad Virginem, sedecim annos natam, *nono morbi die,* vocatus sum. Variolarum Confluentium verissimo genere ægrotabat. Febris Secunda jam tum urgebat. Qui curam ejus habuit, quidnam ageret in-

incertus, consilii socium postulârat. Ego, quamprimùm accessi, *Enema* præcepi, quod maximam secum materiæ fœtidissimæ copiam abduxit, & summum adolescentulæ levamen attulit. *Decimo*, post meridiem, *lenem purgationem*, ei ferè similem, cujus Dr. *Levett* in Literis ad Te datis mentionem facit, imperavi. Sum hæc ita præstitit officium, ut febris nunquam postea reverterit; quanquam Medicus, quo priùs usa est, & Nutrix, me illam de medio sustulisse palam clamataverint, quippe qui Praxi in Variolis, ut afferebant, nemini priùs tentatâ uterer.

VI^{ta} Histor. A.D. 1717. Decemb. 5.
Ad virum invisendum, qui annum agens tricesimum octavum ex Variolis decubuit, *undecimo* morbi die, nocte mediâ, siquidem astantes eum jamjam moribundum esse arbitrarentur, excitatus sum. Ego antea, *nono* scilicet die, ad arcepdum, si ita fieri posset, quicquid mali in flammato

mato hoc & Confluenti, quo laborabat, genere jure expectandum erat (præterquam quòd Asthmate vehementissimè, idque ferè continuo, premeretur) *Enema* vesperi, & *Catharticum* proximo die adhiberi jusseram ; quorum tamen neutrum factum est, cùm à me novem mille passus degeret, atque adeò hæc ut fierent, uti imperaveram, curare non possem. Adveniens pulsum, maximâ cum admiratione, ita vehementem simul ac celerem deprehendi, ut similem nunquam antea fenserim. Sensus omnes defecerant : neque hominem ullum, neque rem ullam cognovit. Protinus itaque tria Vesicatoria apposui, *Catharticum* exhibui, sanguinem detrahi ad 3 xiv jussi. Quamprimùm Vena incisa est, eâ violentiâ prorupit sanguis, ac si pertusa esset Equi Vena ; eumque ad quantitatem suprâ dictam, intra horæ minutum, effluxisse mihi certò constat. Intra horas tres, presentes cœpit agnoscere ; & post duas vel tres dejectiones, febris valde tenuata est,

est, & proximo die, circa meridiem (horâ à Venæ sectione duodecimâ) prorsus evanuit; homo autem non sine vicinorum omnium admiratione ad salutem perductus est.

Plurimos possem Tibi suprâ expositis casibus similes enarrare, nisi hos sufficere arbitrarer ad evincendum, quantum commodi præstet Evacuatio, & præsertim ea, quæ *purgantium* ope efficitur, in Confluenti Variolarum genere, cum Secunda Febris ægrotantem invaserit.

Id unum adjiciam : quòd, quantum observatione colligo, Venæ sectio, in suprâ memoratis casibus, nullo modo adhibenda sit, aut hominibus ætate provectioribus, aut fœminis Hystericis : siquidem isto modo eventum sæpius malè cessisse comperi; res autem lenibus *purgationibus*, *Clysteribus*, *Vesicantibusque* ex toto committenda est. Et nuper quidem similibus casibus bis aut ter interveni, ubi animæ defectio & languor perpetuus, nullâ quicquam proficiente Medicinâ,

(176)

dicinâ, ægrotantes usque ad mortem comitabatur.

Sum Tibi ex animo devinctissimus,

Ashfordiæ, Sept.

19. 1719.

Jo. Bate.

E R R A T U M.

Pag. 5, lin. 8. pro, cupit, scribe, cupiunt.

Ma
17

}

iii

iv

17
18

a

2

$$\frac{c}{a+21}$$

